Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2022

Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta

Ardleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuillteanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta

Ardleibhéal

Scéim Mharcála

Treoracha d'iarrthóirí:

Roinn A 30 mharc
Freagair **cúig** cheist sa roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.

Roinn B 130 marc
Freagair **Ceist 1** agus ceist **amháin** as ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.
Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1.
Tá 50 marc an ceann ag gabháil le ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

Roinn C 40 nó 80 marc
Freagair ceist **amháin** ar ábhar roghnach nó ceist 4 (croí-ábhar) lena n-áirítear **cuid (a)** agus **cuid (b) nó (c)**.
Má chuir tú isteach obair chúrsa i *dTeicstílí, Faisean agus Dearadh* le haghaidh an scrúdaithe, ní cheadaítear duit ach Ceist 2 as an roinn seo a fhreagairt.

Agus na scéimeanna marcála á bhforbairt, ba chóir an méid seo a leanas a thabhairt faoi deara:

- *In go leor cásanna ní thugtar ach príomhfhrásaí ina bhfuil faisnéis agus smaointe a chaithfidh a bheith i bhfreagra an iarrthóra chun na marcanna sannta a thuilleamh.*
- *Níl na tuairiscí, modhanna ná sainmhínithe a thugtar sa scéim uileghabhálach agus is féidir glacadh le freagraí malartacha bailí eile. Más rud é go bhfuil tú neamhchinnte faoi bhailíocht freagra mhalartaigh, téigh i gcomhairle le do scrúdaitheoir comhairleach.*
- *Braitheann na mionsonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an gcaoi a gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna atá ar fáil don fhreagra ar an scrúdpháipéar. D'fhéadfadh riachtanais agus leithdháileadh na marcanna athrú ó bhliain go bliain, dá réir sin.*
- *Caithfear focail, nathanna cainte nó frásaí a úsáid i gceart i gcomhthéacs agus níor cheart iad a bhréagnú, agus más léir go n-úsáidtear go mícheart iad nó go mbréagnaítear iad, ní féidir na marcanna a thabhairt.*

Tábla na nGrád - 240/200

Grád	Ábhar Roghnach 1, 3 agus C4	Ábhar Roghnach 2
1	216 - 240	180 -200
2	192 - 215	160-179
3	168 - 191	140-159
4	144 -167	120-139
5	120-143	100 -119
6	96 - 119	80 - 99
7	72 - 95	60 -79
8	< 71	< 59

Nótaí mínithe - Eacnamaíocht Bhaile 2022

Ba cheart na marcanna a bhfuil nóta miniate ag gabháil leo a chur gar don fhreagra ceart/leathcheart. Thig le dathanna na nótaí mínithe bheith éagsúil óna chéile.

Nóta mínithe	Míniúchán
0	Náid bronnta
✓ 1	Marc **amháin** bronnta
✓ 2	**Dhá** mharc bronnta
✓ 3	**Trí** mharc bronnta
✓ 4	**Ceithre** mharc bronnta
✓ 5	**Cúig** mharc bronnta
✓ 6	**Sé** mharc bronnta
✓ 7	**Seacht** marc bronnta
✓ 8	**Ocht** marc bronnta
⌇	Leathanach Bán
F	Marcanna iomlána bronnta don phointe breise
P	Cuid de marcanna bronnta don phointe breise
<	Pointe/obair nach ndearnadh iarracht air/uirthi
A	Marc lascaine
P1	Bain marc **amháin**

P2	Bain **dhá** mharc
P3	Bain **trí** mharc
P4	Bain **ceithre** mharc
P5	Bain **cúig** mharc
P6	Bain **sé** mharc
P7	Bain **seacht** marc
P8	Bain **ocht** marc
P9	Bain **naoi** marc
P10	Bain **deich** marc
MMS	Scéim mharcála athraithe

Ní mór d'iarrthóirí ceist amháin a fhreagairt i Roinn C. Baineann ceist C2 leis an ábhar roghnach *Teicstílí, Faisean agus Dearadh.* Sa chás go bhfreagraíonn iarrthóir C2 agus ceist eile as C1, C3 nó C4, cuireann an scrúdaitheoir marc lascaine i bhfeidhm sa chaoi nach n-áirítear ach an marc is airde. Baintear leas as nóta mínithe A le cur in iúl go bhfuil marc lascaine á chur i bhfeidhm. Mar shampla, chun -23 a chur i bhfeidhm mar mharc lascaine, d'úsáidfeadh scrúdaitheoir A, P10, P10, P3 chun -10, -10 agus -3 a chur i bhfeidhm, is é sin -23 san iomlán.

Roinn A

Freagair **cúig** cheist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.

1. Luaigh **dhá** fheidhm atá ag cailciam sa chorp.

***2* phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)**

Déanamh cnámh láidir agus fiacla, téachtadh fola, brú fola a rialú; crapadh matáin normálta; buille croí rialta; feidhmiú normálta néaróige; srl.

Sainaithin toisc **amháin** a théann i bhfeidhm ar ionsú cailciam.

1 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Vitimín D; éastraigin; timpeallacht aigéadach/Vitimín C; próitéin; srl.
tainnin; saill; fíotáití/aigéad fíteach; ocsaláití/aigéad ocsalach; srl.

2. Críochnaigh an tábla thíos maidir le díleá carbaihiodráití.

3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Tál	Einsím	Substráit	Táirge
Sú paincréasach	Aimileáis	Stáirse	Maltós

3. Maidir le próitéiní, mínigh foirmiú cúir.

Mínigh *2* phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Cruthú Cúir - nuair a dhéantar an gealacán uibhe a bhualadh, cruthaítear bolgáin aeir; déantar dóthain teasa a ghiniúint ón mbualadh le halbaimin na huibhe a théachtadh timpeall ar na bolgáin aeir; srl.

Tabhair sampla **amháin** d’fhoirmiú cúir sa chócaireacht.

Sampla cócaireachta - 2 mharc (grádaithe 2:0)

Sampla cócaireachta – meireang; pavlóva; soufflé; císte spúinse; srl.

4. Déan cur síos ar an difríocht idir struchtúr ceimiceach na n-aigéad cis-sailleach agus struchtúr ceimiceach na n-aigéad tras-sailleach.

Cur síos 2 @ 3 mharc (grádaithe 3:2:1:0)

Aigéid Cis-Shailleacha	**Aigéid Tras-Shailleacha**
Tá na hadaimh hidrigine ar dhá thaobh an naisc dhúbailte ar an taobh céanna den slabhra carbóin i.e. tá an dá cheann ar an taobh thuas nó ar an taobh thíos de; srl. 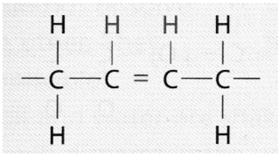	Tá na hadaimh hidrigine ar dhá thaobh an naisc dhúbailte ar thaobhanna éagsúla den slabhra carbóin; srl. 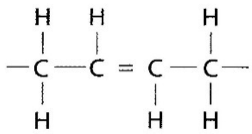

5. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** threoirlíne atá le leanúint chun taosrán éadrom a dhéanamh.

3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)

Cóimheas ceart comhábhar; comhábhair meáite go cruinn; comhábhair fhuara agus uirlisí; seachain an róshaothrú; aer a thabhairt isteach; leacht a chur leis go cúramach; am idirphasach; am cuisnithe; rolladh éadrom i dtreo amháin; an t-oigheann réamhthéite go teocht ard; bácáil chaoch más cuí; laghdú ar theocht an oighinn tar éis am tosaigh na cócaireachta; srl.

6. Maidir le reo, mínigh mear-reo.

Tabhair buntáiste **amháin** a bhaineann le mear-reo.

Mínigh *2* phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)

1 phointe buntáiste @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Próiseas

Déantar bia a reo @ $-25^{o}C$; cruthaítear criostail bheaga oighir; srl.

Buntáiste

Méid beag damáiste do bhallaí cille an bhia; méid beag cothaitheach caillte; uigeacht coimeádta mar a bhí; dath coimeádta mar a bhí le linn díreoite; srl.

7. Luaigh buntáiste difriúil a bhaineann le gach ceann de na cineálacha éagsúla de phacáistiú bia seo a leanas:

3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Polaistiréin Éadrom; frithsheasmhach i leith fáis bhaictéaraigh; insliú curtha ar fáil; marthanach; in-athchúrsáilte; éifeachtúil ó thaobh costas de; éasca é a charnadh; cáilíochtaí ionsúite turrainge; srl.
Buidéal gloine In-athúsáidte; sláinteach; cosnaíonn in aghaidh éilleán; oiriúnach do chóireálacha teasa; cruthanna/méideanna/dathanna éagsúla; trédhearcach; is féidir é a shéalú arís; éasca le hathchúrsáil; srl.
Cartán céarach In-bhithmhillte; in-athchúrsáilte; íseal ó thaobh costas de; éasca le hoscailt; éasca le priontáil air; oiriúnach don steiriliú; uiscedhíonach; is féidir é a shéalú le teas; éadrom; srl.

8. Sainaithin modh tais cócaireachta **amháin** a bheadh oiriúnach d'iasc.

Modh cócaireachta tais amháin @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Modhanna taise cócaireachta: bruith; suanbhruith; scalladh; galbhruith; stobh; srl.

Déan cur síos ar bhunphrionsabal an mhodha cócaireachta atá ainmnithe agat.

Bunphrionsabal 2 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Aistriú comhiompair teasa trí shruthanna san aer, leacht nó sa ghal; ardaíonn aer nó leachtanna te nuair a théitear iad agus titeann siad nuair a fhuaraítear iad; srl.

Aistriú seolta teasa trí ghluaiseacht teasa ó mhóilín amháin go dtí an chéad cheann eile; srl.

9. Tabhair breac-chuntas ar fheidhm gach ceann díobh seo a leanas maidir le breiseáin bhia:

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

Gníomhaí frithstolptha - cuireann cosc ar chnapáin i mbia triomaithe; srl.

Eiblitheoir - cuireann cosc ar dheighilt in ola agus uisce i mbia; srl.

10. Maidir le hioncam duine, mínigh gach ceann díobh seo a leanas:

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

Árachas Sóisialta Pá-Choibhneasa (ÁSPC) asbhaint phá éigeantach ón ollioncam; cuireann árachas ar fáil don leas sóisialach/do shochair; déanann fostaithe agus fostóirí an costas a roinnt; aicmí éagsúla ÁSPC; srl.

An Muirear Sóisialta Uilíoch (MSU) cáin éigeantach a íoctar ar an ollioncam; déantar í a íoc roimh ranníocaí pinsin; déantar í a ríomh mar % d'ioncam iomlán duine; 0.5% - 11% - méadaíonn an ráta de réir méadaithe san ioncam; tá fostaithe faoi dhliteanas cáin MSU a íoc má bhíonn an t-ollioncam acu níos airde ná €13,000 in aghaidh na bliana; bíonn siad díolmhaithe más ag tuilleamh níos lú ná €13,000 in aghaidh na bliana atá siad; srl.

11. Ainmnigh gníomhaireacht reachtúil **amháin** a thugann cosaint do thomhaltóirí.

Ainm @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

Tabhair breac-chuntas ar ról na gníomhaireachta reachtúla atá ainmnithe agat.

Ról 1 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

An Coimisiúin um Iomaíocht agus Cosaint Tomhaltóirí (CCPC) cuireann raon dlíthe cosanta tomhaltóra i bhfeidhm; fiosraíonn cleachtais mhídhleathacha; cuireann tomhaltóirí ar an eolas faoina gcearta; cuireann tomhaltóirí ar an eolas faoi chúrsaí airgeadais phearsanta; cuireann eolas ar fáil trí shuíomh gréasáin; feachtais líne chabhrach agus feasachta poiblí; bainteach le rialacháin maidir le sábháilteacht táirgí a chur i bhfeidhm i dtáirgí nach bia iad m.sh. bréagáin; cuireann comhairle ar an rialtas maidir le reachtaíocht tomhaltóirí; srl.
Fiosraíonn **Oifig an Ombudsman** gearáin i gcoinne comhlachtaí poiblí m.sh. Ranna Rialtais; FSS, An Post, Comhlachtaí Árachais, Institiúidí Creidmheasa (Bainc); úsáidtear mar an rogha deiridh í sa chás nach féidir teacht ar réiteach idir an tomhaltóir agus an Roinn/ghníomhaireacht; srl.
Cuireann **an Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh** faisnéis ar fáil trí sheirbhísí fóin, shuíomh gréasáin agus in ionaid chomhairle maidir le cearta tomhaltóirí, íocaíochtaí leasa; tithíocht, dlí teaghlaigh; tacaíocht airgeadais ar nós An tSeirbhís Airgid agus Bhuiséadaithe (MABS); srl.
Déanann **an tÚdarás um Chaighdeáin Náisiúnta na hÉireann (NSAI)** caighdeáin a bhunú i dtaca le sábháilteacht bia i dtáirgí; cuireann sé scéim ISO 9000 i bhfeidhm; srl.
Cuireann **Lárionad Eorpach na hÉireann do Thomhaltóirí (ECC)** faisnéis agus comhairle ar fáil maidir le cearta tomhaltóirí nuair a bhíonn earraí agus seirbhísí á gceannach i dtíortha eile an AE (ceannacháin ar líne san áireamh); cuireann cúnamh ar fáil maidir le haighnis idir tomhaltóirí agus trádálaithe an AE a réiteach; srl.
An Chúirt Dúiche/Nós Imeachta Mionéileamh: Fiosraíonn gearáin curtha isteach ag tomhaltóirí; eisíonn Fógra an Éilimh do fhreagróir; má cheistítear éileamh taobh istigh de 15 lá déanfaidh an clár Mionéileamh iarracht an fhadhb a réiteach; srl.

12. Ainmnigh **dhá** chineál árachais saoil.

Sainaithin difríocht **amháin** idir an dá chineál árachais saoil atá ainmnithe agat.

Ainmnigh 2 @ 1 mharc (grádaithe 1:0)

Difríocht 1 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Árachas saoil téarmach cuirtear saol duine faoi árachas le haghaidh tréimhse ama aontaithe ar leith; sa chás go bhfaigheann duine bás le linn na tréimhse atá á clúdach, íoctar cnapshuim chúitimh leis na cleithiúnaithe; má chailltear an duine i ndiaidh na tréimhse atá á clúdach, ní dhéantar íocaíocht ar bith; srl.
Cuireann **Árachas téarmach inmhalartaithe** ar chumas daoine an t-árachas téarmach acu a athrú go polasaí árachais lánsaoil nó go polasaí dearlaice gan na préimheanna atá íoctha cheana acu a chailliúint; tá préimheanna níos costasaí; srl.
Maireann **Árachas lánsaoil** ar feadh saol iomlán; níl sé teoranta le tréimhse ama áirithe; déantar saol an té atá faoi árachas a chlúdach go deo, fad is go n-íoctar na híocaíochtaí préimhe; déantar suim aontaithe a íoc ar uair an bháis; srl.
Déanann **árachas saoil dearlaice** an t-árachas lánsaoil agus gné choigiltis a chur le chéile; baintear úsáid as cuid de na híocaíochtaí le hárachas lánsaoil a cheannach; déantar an chuid atá fágtha a infheistiú i ngnáthphleananna coigiltis; d’fhéadfadh go ndéanfaí cnapshuim a íoc i gcás báis nó nuair a bhainfeadh an té atá faoi árachas aois áirithe amach; srl.

13. Luaigh **dhá** phíosa eolais is cóir a bheith le fáil ar lipéad buan faoin Ordú um Shábháilteacht ó Dhóiteán (Troscán Tí) (1988, 1995).

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

Teachtaireacht rabhaidh 'tarlaíonn tine de bharr míchúraim'; ainm agus seoladh an déantóra nó an iompórtálaithe; cáipéis aitheantais an déantóra agus uimhir na baisce; cur síos ar ábhar an líonta; cur síos ar ábhar an chlúdaigh; sonraí a bhaineann leis an idirlíonán dódhíonach; srl.

14. Cén t-eolas a chuireann gach ceann de na siombailí seo a leanas in iúl don tomhaltóir?

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

An phonc glas

Tugann sé le fios go bhfuil méid áirithe airgid tugtha ag soláthraithe na pacáistíochta le costas na hathchúrsála a chlúdach; srl.

Éicilipéad

Tá na táirgí agus na seirbhísí a bhfuil an lipéad seo orthu neamhdhíobhálach don timpeallacht agus is beag damáiste a dhéanann siad don timpeallacht; tá iniúchadh déanta ar tháirgí maidir leis an bhfuinnimh nó na hábhair ar baineadh úsáid astu le linn a ndéanta; an cumas atá iontu truailliú a dhéanamh nó a gcumas ath-inúsáidteachta; srl.

Roinn B

Freagair **Ceist 1** agus ceist **amháin** as ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.
Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

Ceist 1

'Nósanna a bhaineann le cúrsaí sláinte a thagann chun cinn sna déaga, bíonn claonadh acu leanúint ar aghaidh agus an déagóir ina dhuine fásta.' (*iuna.net*)

Tarraingíonn Suirbhé Náisiúnta II um Bhia do Dhéagóirí aird ar na deacrachtaí a bhíonn ag déagóirí agus iad ag iarraidh réim shláintiúil bia a ithe. (*arna chur in oiriúint ó iuna.net*)

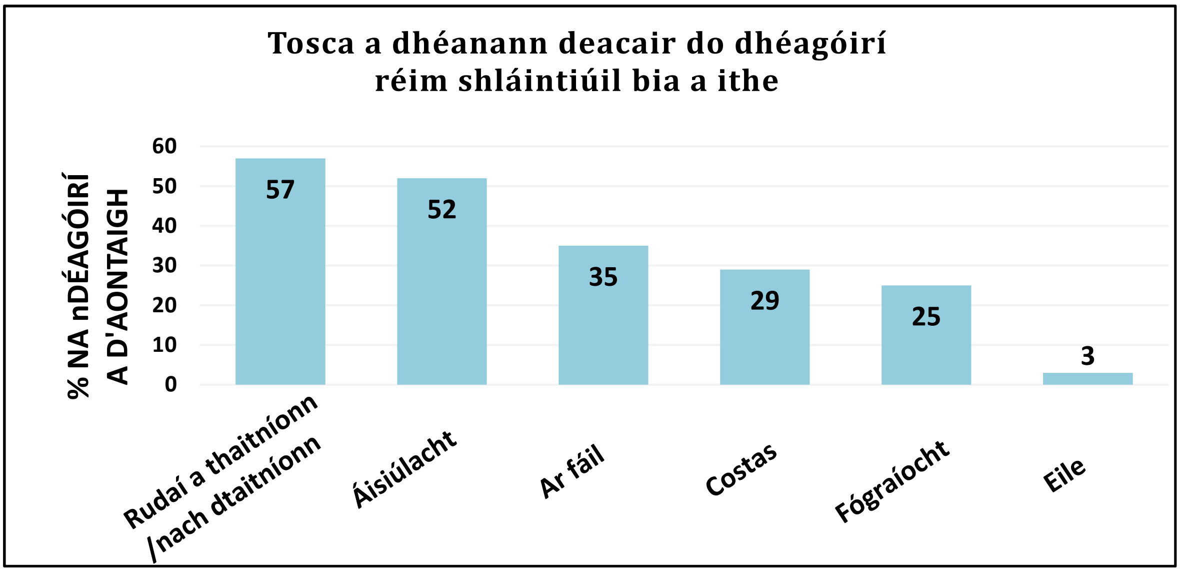

(a) Agus tú ag baint úsáide as an eolas atá curtha ar fáil sa chairt, déan trácht agus tabhair mionléiriú ar na tosca a dhéanann deacair do dhéagóirí réim shláintiúil bia a ithe. (20 marc)

4 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:4:3:2:1:0)

Nithe a thaitníonn agus nach dtaitníonn le daoine tionchar ar na céadfaí agus daoine ag ithe; léiriú an bhia; an iomarca bia a ithe a bhfuil líon ard salainn/siúcra ann; blaslóga imithe in oiriúint do bhianna a bhfuil líon ard saille/salainn/siúcra iontu; taithí ar bhianna míshláintiúla ag aois an-óg; srl.

Áisiúlacht bianna próiseáilte agus áisiúla ar fáil; bia a ithe agus tú ag gluaiseacht; saol gnóthach; bianna ó cheaintín / deilí; srl.

Infhaighteacht bianna atá ina séasúr féin; béilí/bianna reoite; suíomh; roghanna bia atá ar fáil i siopaí/ceaintín; suíomh táirgí; srl.

Costas airgead atá ar fáil; bianna próiseáilte saora; ioncam teaghlaigh; bianna atá éifeachtúil ó thaobh costas de; srl.

Fógraíocht suíomh táirgí; fógraíocht dhigiteach; meáin shóisialta; straitéisí margaíochta; fógraíocht táirgí nua; tionchairí; tacaíochtaí ceiliúráin; srl.

Eile cultúr; inbhuanaitheacht; stádas sláinte; tionchair mhothúchánacha; tionchair teaghlaigh; easpa tuisceana ar bhia cothaitheach; nósanna itheacháin cairde a leanúint: srl.

(b) Tabhair mionchuntas ar na bearta cothaithe atá le leanúint nuair a bhíonn béilí á bpleanáil agus á n-ullmhú le haghaidh déagóirí. (20 marc)

4 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

Úsáid bainte as pirimid an bhia chun cothromaíocht a chinntiú; cothromaíocht chothaitheach; cuireann ráig fáis fhisiciúil leis an ngá a bhíonn le gach cineál cothaitheach a ithe; riachtanais laethúla na macrachothaitheach / micreachothaitheach lena n-áirítear riachtanais phróitéin / charbaihiodráite / saille / iarainn / chailciam más cuí i gcás ógánach 12 - 18 mbliana d'aois agus éagsúlachtaí féideartha san áireamh chomh maith; neart snáithín; Vitimín C / ionsú iarainn; vitimín D / ionsú cailciam; cothromaíocht fuinnimh maidir le leibhéil ghníomhaíochta; baineann riachtanais fuinnimh an pointe is airde amach san aoisghrúpa seo nuair a bhíonn rátaí arda fáis agus leibhéil arda gníomhaíochta ag teacht le chéile; treoirlínte cothúcháin reatha maidir le hiontógáil cothaitheach agus bia; ith trí bhéile cothrom gach lá; ná seachain béilí; éagsúlacht bianna; nithe pearsanta a thaitníonn agus nach dtaitníonn leat; fadhbanna maidir le hacmhainní; bianna atá ina séasúr féin; seachain bianna míshláintiúla; bianna a bhfuil neart salainn iontu; saill sháithithe agus siúcra; seachain deochanna boga a ól in éineacht le béilí; ól bainne nó uisce; nithe atá áisiúil/éasca le hithe mar go mb'fhéidir nach mbeadh an t-am ag déagóirí béile a ithe agus iad ina suí, mar sin, roghnaigh bianna ar féidir iad a ithe le forc amháin; bia éasca atá leagtha amach agus roinnte go slachtmhar; éasca é a choimeád te; rialú sciartha; modhanna cócaireachta; bain úsáid as comhábhair úra seachas comhábhair phróiseáilte más féidir; oiriúnach d'aistí bia difriúla; srl.

(c) Tá sé riachtanach dóthain Vitimín D a thógáil i réim shláintiúil bia.

Tabhair cuntas ar Vitimín D agus bíodh tagairt agat dóibh seo a leanas: (20 marc)

feidhmeanna bitheolaíocha 4 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Ionsú cailciam; ionsú fosfair; cabhrú le fiacla sláintiúla agus cnámha láidre a chruthú; cothromaíocht chailciam idir an fhuil agus an cnámharlach a rialú; srl.

iarmhairtí na heaspa 3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Raicíteas i leanaí; oistéamalaice i ndaoine fásta; oistéipéine; oistéapóróis; lobhadh fiacla; srl.

airíonna 3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Solad bán criostalta; saill intuaslagtha/neamh-intuaslagtha in uisce; teas socair/gan tionchar ag cócaireacht ná ag cóireálacha bia air a úsáidtear i bpróiseáil bhia; ní chuireann ocsaigin isteach air; ní chuireann aigéid isteach air; ní chuireann alcailí isteach air; srl.

(d) Déan plé ar conas is féidir le stádas sláinte duine tionchar a imirt ar na roghanna a dhéanann sé/sí nuair a bhíonn bianna á gceannach aige/aici.

(20 marc)

5 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Riachtanais chothaithe speisialta; aistí bia srianta; saor ó lachtós; céiliach; diaibéiteach; colaistéaról íseal; ailléirgí; éadulaingt ar ghlútan; brú ard fola; IBS; meáchan sláintiúil a choimeád; meitibileacht; srl.

Ceist 2

Tá an-mhéadú ag teacht ar an tóir atá ar réim bia veigeánach; is gá réim bia mar sin a phleanáil go cúramach, áfach.

(a) Luaigh **trí** chothaitheach a d'fhéadfadh a bheith in easnamh i réim bia veigeánach agus tabhair breac-chuntas ar straitéis chun easnamh gach cothaithigh díobh a chosc. (18 marc)

3 phointe @ 6 mharc (grádaithe 6:4:2:0)

(ainmnigh an cothaitheach 2 mharc (grádaithe 2:0) straitéis 1 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)) x3

Próitéin bíodh meascán de bhia slánghráinneach san áireamh; tá HBV i bpónairí soighe; tá LBV sna léagúim, sa Quorn veigeánach, sna síolta & sna cnónna; dírigh ar luach comhlántach / breise na próitéine; srl.
Cailciam bain úsáid as táirgí treisithe; bíodh foinsí plandabhunaithe san áireamh; bíodh bianna san áireamh a bhfuil neart Vitimín D iontu; bíodh bianna fosfaracha san áireamh; seachain bianna a chuireann srian leis an ionsú; srl.
Iarann bíodh foinsí planda san áireamh; bídís measctha le bianna a bhfuil neart Vitimín C iontu; seachain bianna a chuireann srian ar an ionsú; srl.
Vitimín D bíodh bianna treisithe san áireamh; b'fhéidir go mbeadh gá le forlíontaí vitimín D; foinse is ea an ghrian chomh maith; srl.
Vitimín B12 bíodh táirgí treisithe san áireamh; b'fhéidir go mbeadh gá le forlíontaí; srl.

(b) Leag amach sonraí bia malartach próitéine a ndearna tú staidéar air. (20 marc)
Bíodh tagairt agat dóibh seo a leanas:

- **ainm @ 2 mharc (grádaithe 2:0)**
- **céimeanna sa déantús 6 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)**

Próitéin Glasraí Uigeach déantar pónairí soighe a ghlanadh agus a ullmhú; baintear amach an ola; déantar iad a mheilt go plúr; cuirtear comhábhair leo; easbhrúitear iad agus cuirtear cruth leo; déantar iad a chócaráil agus a thriomú; cuirtear i bpacáiste iad; cuirtear lipéad orthu; srl.
Míceaphróitéin déantar fungais a choipeadh; cuirtear comhábhair leo; baintear iad; déantar iad a íonghlanadh agus a thriomú; cuirtear breiseáin agus cruth leo; déantar iad a ghalbhruith; cuirtear i gcruth táirgí/quorn iad; cuirtear i bpacáiste iad; cuirtear lipéad orthu; srl.
Tófú déantar bainne soighe a théachtadh; brúitear na gruthanna ina mbloic; cruthaítear uigeacht bhog cosúil le cáis; is féidir é a dheatú; cuirtear i bpacáiste é; cuirtear lipéad air; srl.
Bainne soighe déantar na pónairí soighe a ghlanadh; cuirtear ar maos in uisce iad; déantar iad a mheilt le huisce; déantar an meascán a théamh; scagtar é; cuirtear blas leis; d'fhéadfaí é a homaiginiú; déantar é a phaistéaradh, a steiriliú nó a thriomú; cuirtear i bpacáiste é; cuirtear lipéad air; srl.
Iógart soighe cuirtear saothrán baictéar neamhdhéiríochta le bainne soighe; measctar é; d'fhéadfaí siúcra a chur leis; déantar an meascán a théamh go dtí 30°C go 40°C; aistrítear an meascán chuig fleasc teirmis nó chuig déantóir iógairt leictreach; déantar é a ghoradh ar feadh 12 uair an chloig le coipeadh; d'fhéadfaí torthaí a chur leis; breiseáin; cuirtear i bpacáiste é; cuirtear lipéad air; srl.

Teimpé déantar pónairí soighe a ghlanadh, a chócaráil agus baintear na crotail; inslitear le spóir chaonaigh iad; cuirtear i gcoimeádáin iad; déantar iad a théamh go dtí 30°C; fágtar ar feadh 24 uair an chloig iad le coipeadh; cuirtear i bpacáiste iad; cuirtear lipéad orthu; srl.
Miso déantar pónairí soighe a ghlanadh; déantar iad a ionaclú le caonach; cuirtear uisce agus salann leo; d'fhéadfaí rís nó eorna a chur leo chomh maith; ligtear dóibh coipeadh; cruthaítear taos; cuirtear i bpacáiste iad; cuirtear lipéad leo; srl.

(c) Luaigh conas a thugann Reachtaíocht an Aontais Eorpaigh (AE) cosaint don tomhaltóir maidir le breiseáin bhia. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Déantar breiseáin a thástáil; cuir liosta na mbreiseán faofa ar fáil; bíonn uimhir E ag gach breiseán faofa (seachas blastáin); is gá go mbeadh an uimhir E nó an t-ainm ar na lipéid; níor cheart go laghdódh na breiseáin an luach cothaitheach; ní féidir iad a úsáid le lochtanna a cheilt; níor cheart go gcuirfí an tomhaltóir ar míthreoir; ní mór an méid éifeachtach is lú agus is féidir a úsáid; srianta i mbianna áirithe; tá Údarás Sábháilteachta Bia na hÉireann (FSAI) freagrach as úsáid shábháilte na mbreiseán bia a chur i bhfeidhm; srl.

Ceist 3
Tá ról ag miocrorgánaigh agus ag einsímí i milleadh bia agus i dtáirgeadh bia.

(a) Pléigh ról einsímí maidir le milleadh bia. (15 mharc)

3 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

Ró-aibiú déanann einsímí bia a aibiú; leanann einsímí ar aghaidh ag obair i ndiaidh an aibithe, éiríonn bia ró-aibí; lobhann an bia; srl.
Donnadh einsímeach nuair a dhéantar torthaí nó glasraí áirithe a ghearradh nó a scamhadh, scaoiltear ocsaíodáis; imoibríonn an t-ocsaíodáis leis an ocsaigin san aer (ocsaídiú); tarlaíonn donnadh dá bharr; srl.
Meathlú einsímeach einsímí in éisc is cúis le meathlú fiú i dteocht íseal; scaoiltear boladh bréan amach; d'fhéadfadh go ndéanfaí torthaí agus glasraí neamhbhánaithe a lot sa reoiteoir; déanann ocsaigin an t-einsím ocsaíodáis a ghníomhachtú agus is féidir leis vitimíní áirithe a scrios; srl.

(b) Ainmnigh múscán **amháin** agus tabhair sonraí faoi.
Déan tagairt dóibh seo a leanas:

- **ainm 1 @ 2 (grádaithe 2:0)**
- **saintréithe/cur síos 3 phointe @ 3 mharc grádaithe (3:0)**
- **na tosca atá riachtanach le go bhfásfadh sé. 4 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:1:0)**

(23 marc)

Ainm	**Saintréithe**
Múscán	Caonach sapraifíteach; hífe bhán; sporangia liath; déanann atáirgeadh gnéasach agus éighnéasach; teocht optamach 30 °C go 40 °C; srl.
Riseapas	Caonach sapraifíteach; mícéiliam bán clúmhach; sporangia dubh; déanann atáirgeadh gnéasach agus éighnéasach; teocht optamach 30 °C go 40 °C; srl.
Penicillium	Caonach sapraifíteach; glas-gorm le huigeacht phúdrach; teochtaí optamacha 20°C go 25°C; déanann atáirgeadh éighnéasach; srl.
Aspeirgileas	Caonach sapraifíteach; caonach dubh nó glas; teochtaí oiriúnacha 20°C go 25°C; déanann atáirgeadh éighnéasach; srl.

Na tosca atá riachtanach le go bhfásfadh sé
Bia sapraifíteach, ag beathú ar arán, subh, cáis, torthaí; srl.
Ocsaigin Aeróbach, fásann ar dhromchla an bhia; srl.
Teocht Méisifiligh an chuid is mó díobh, moillíonn teocht níos ísle ná 15°C fás iontu, díghníomhaíonn an reo iad, déanann teocht níos airde ná 75°C caonach a scrios; srl.
Taise bíonn taise ag teastáil chun go bhfásfadh sé, bíonn an fás níos éifeachtaí i dtimpeallacht mheirbh; srl.
Leibhéal pH fásann caonaigh níos fearr i dtimpeallachtaí atá beagáinín aigéadach (pH 4 go pH 6), cuirfidh dálaí atá thar a bheith aigéadach nó dálaí alcaileacha bac ar fhás caonaigh; srl.
Am bíonn 24 go 48 uair an chloig ag teastáil chun go bhfásfadh sé agus go n-éireodh sé níos líonmhaire; srl.

(c) Déan measúnú ar úsáid miocrorgánach i dtáirgeadh bia. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:3:2:1:0)

Táirgtear CO2 sa ghiosta, oibreán ardaithe san arán; déanann baictéir/lactobacilli iógart a choipeadh; cuireann baictéir blas ar salámaí; cuireann caonaigh/peinicilliam blas ar cháis; déanann fungais Quorn a choipeadh; srl.

Ceist 4
'Is rud maith úinéireacht tí do dhaoine aonair, do theaghlaigh agus do phobail.' (*Tithíocht do Chách, 2021*)

(a) Déan anailís ar na tosca socheacnamaíochta a shocraíonn na roghanna tithíochta a bhíonn ag daoine a d'fhéadfadh a bheith ina gceannaitheoirí. (16 mharc)

4 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Costas ceannaigh; suíomh, áiseanna; rátáil BER/ éifeachtúlacht fuinnimh; méid an teaghlaigh; aoiseanna na leanaí; riachtanais speisialta bhaill an teaghlaigh; an fhéidearthacht go mbainfear úsáid as amach anseo; stóráil; rogha phearsanta; áiseanna cianoibre; spás lasmuigh; féidearthacht infheistíochta; srl.

(b) Pléigh na coinníollacha a éilíonn institiúidí iasachtaí ar dhaoine a d'fhéadfadh a bheith ina gceannaitheoirí a chomhlíonadh sula mbeidh siad i dteideal morgáiste a fháil. (24 marc)

4 phointe @ 6 mharc (grádaithe 6:4:2:0)

téarma na hiasachta a bheidh le haisíoc ag iarrthóirí níos sine sa ghearrthéarma;
an méid atá le fáil ar iasacht; thart ar trí huaire go leith an tuarastal iomlán; éarlais - éarlais 10% ag teastáil ó cheannaitheoirí céaduaire;
ioncam - cruthúnas curtha ar fáil ar nós P60 nó duillíní tuarastail;
stair mhaith chreidmheasa; coigilteoir rialta; srl.

(c) Mínigh conas a thugann an tAcht um Dhíol Earraí agus Soláthar Seirbhísí (1980) cosaint do thomhaltóirí nuair atá siad ag baint úsáide as seirbhísí leictreora sa bhaile. (10 marc)

2 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

Tugann an tAcht conradh ina cheangal de réir dlí idir an tomhaltóir agus an trádálaí; is gá go mbeadh na hearraí a úsáidtear agus an tseirbhís oiriúnach don fheidhm atá acu; ní mór go mbeadh duine atá cláraithe a bhfuil na scileanna oiriúnacha acu i mbun na seirbhíse; bíodh árachas oiriúnach ann; aire agus dícheall cuí; ní mór teastas a chur ar fáil nuair a chuirtear i gcrích é; ní mór úsáid a bhaint as ábhair ardchaighdeáin; cearta maidir le cúiteamh; srl.

Ceist 5
Is struchtúir aitheanta shóisialta iad an pósadh agus teaghlaigh.

(a) Déan cur síos ar na hoibleagáidí dlíthiúla a ghabhann leis an bpósadh in Éirinn. (16 mharc)

4 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Os cionn 18 ní mór don bheirt pháirtithe a bheith os cionn 18 mbliana d'aois; srl.
Acmhainn mheabhrach is gá go mbeadh an acmhainn mheabhrach ag an mbeirt pháirtithe leis an bpósadh a thuiscint; tá an baol ann nach mbeadh a leithéid i gceist dá mbeadh duine amháin acu ar meisce, nó dá mbeadh lagú intinne orthu mar thoradh ar dhrugaí nó galar meabhrach; srl.
Fógra fógra trí mhí tugtha do shéipéal le haghaidh searmanais reiligiúnaigh; do chláraitheoir le haghaidh searmanais phósta shibhialta; srl.
Ionad cláraithe ní mór do shearmanais tarlú i bhfoirgneamh cláraithe; srl.
Saor le pósadh ní féidir le ceachtar den bheirt chéilí a bheith i bpósadh faoi láthair; is gá don bheirt pháirtí a bheith singil, a bheith mar bhaintreacha nó colscartha; srl.
Ar bhonn deonach ní féidir brú a chur ar na páirtithe pósadh in aghaidh a dtola; srl.
Clárú bainise is gá go ndéanfaí na póstaí a chlárú i ndiaidh an tsearmanais; srl.
Gan gaol eatarthu ní féidir leis na páirtithe a bheith gaolta lena chéile; ní féidir leo a bheith gaolta lena chéile trí phósadh; srl.

(b) Déan anailís ar an gcaoi a bhfuil tosca socheacnamaíochta tar éis tionchar a bheith acu ar róil athraitheacha na mball is sine de theaghlaigh i sochaí an lae inniu. (20 marc)

5 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Athruithe i struchtúir an teaghlaigh; róil nach bhfuil chomh soiléir céanna; níl daoine atá níos sine ag brath chomh mór céanna ar a gcuid leanaí; tá seantuismitheoirí níos rannpháirtí sa chúram leanaí; is minic a mhúineann baill teaghlaigh níos sine meas do dhaoine óga; tacaíocht mhothúchánach a chur ar fáil; níos réchúisí le garpháistí agus is féidir leo a bheith mar eiseamláirí dearfacha dá ngarpháistí; tá méadú tagtha ar an tacaíocht a fhaigheann teaghlaigh le tuismitheoir amháin ó sheantuismitheoirí; méadú curtha le saolré; costas ard maireachtála agus cabhraíonn seantuismitheoirí le cúrsaí airgeadais; riachtanais a bhaineann le cúram leanaí; méadú ar theidlíochtaí cúram stáit do dhaoine níos sine; bíonn leanaí ag brath ar a dtuismitheoirí ar feadh tréimhse níos faide; srl.

(c) Luaigh cén fáth a bhfuil sé tábhachtach uacht a dhéanamh agus tabhair breac-chuntas ar an nós imeachta atá i gceist agus uacht á déanamh. (14 mharc)

Cén fáth 2 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)
Nós Imeachta 5 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)

Cén fáth suaimhneas intinne; bainfear amach torthaí mianta; seachnófar fadhbanna móra; tugtar réadmhaoin ar aghaidh dóibh siúd a roghnaíonn tú; d'fhéadfadh laghdú teacht ar an gcáin oidhreachta a íocann cleithiúnaithe; d'fhéadfaí socruithe sochraide agus adhlactha a chur san áireamh; srl.

Nós Imeachta d'fhéadfaí aturnae a fhostú; liosta sócmhainní a chur le chéile; sonraí na dtairbhithe a liostáil - ainmneacha, seoltaí, dátaí breithe; seiceadóir a cheapadh; sócmhainní/eastát a dháileadh; bíodh socruithe sochraide agus adhlactha san áireamh; déantar an uacht a dhréachtú; déantar é a shíniú agus beirt fhinnéithe i láthair; cuir is dtaisce in áit shábháilte í; srl.

Roinn C

Freagair ceist **amháin** ar ábhar roghnach **nó** Ceist 4 (croí-ábhar), ar a n-áirítear **cuid (a)** agus **cuid (b) nó cuid (c)**

Má chuir tú isteach obair chúrsa i d*Teicstílí, Faisean agus Dearadh* le haghaidh an scrúdaithe, Is í ceist 2 amháin as an roinn seo a cheadaítear duit tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí – 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **1(a)** agus **1(b) nó 1(c)** a fhreagairt.

1.(a) 'Is féidir le feabhas teacht ar chothromaíocht na hoibre is an tsaoil nuair a bhítear ag obair as an mbaile in oifigí baile ar leithligh.' (*The Irish Times, 2021*)

(i) Sainaithin **trí** sheirbhís ghairmiúla a d'fhéadfadh cuidiú le daoine nuair a bhíonn an teach á athrú acu chun spás d'oifig bhaile a chur ann agus déan cur síos orthu.

(15 mharc)

3 phointe @ 5 mharc an ceann (grádaithe 5:4:2:0)

Ailtire tugann moladh i leith an tsuímh, dearadh an tí; déanann maoirseacht ar an tógáil; srl.
Innealtóir struchtúrach/suímh: déanann maoirseacht ar thógáil an tí agus tugann moladh i dtaca le fadhbanna tógála; srl.
Suirbhéir déanann suirbhéireacht ar an suíomh, déanann fadhbanna a d'fhéadfadh teacht chun cinn a shainaithint agus molann réitigh orthu; srl.
Aturnae conarthaí; gníomhais teidil a lóisteáil le hinstitiúidí iasachtaí i gcás iasachta; íocaíochtaí a tharraingt; srl.
Tógálaí déanann conradh tógála a dhréachtú i dtaca leis na costais agus na dátaí críochnaithe; ullmhú an tsuímh; obair a ligean ar fochonradh do speisialtóirí; bíonn siad ag plé le liosta fadhbanna; srl.
Dearthóir Intí; Ailtire Tírdhreacha; Leictreoir; Pluiméir; Measúnóir BER; srl.

(ii) Mol clúdach oiriúnach urláir a d'fhéadfaí a úsáid in oifig bhaile.
Déan tagairt dóibh seo a leanas:

- **ainm an chlúdaigh urláir 2 mharc (grádaithe 2:1:0)**
- **tosca le cur san áireamh nuair atá clúdach urláir á roghnú agat 4 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)**

  costas; feidhm an tseomra; éascaíocht chothabhála/ghlantacháin; aeistéitic; sábháilteacht; fo-urlár; srl.
- **airíonna 3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)** (20 marc)

Clúdach urláir	Airíonna
Tíleanna ceirmeacha	Buanfasach; éasca le glanadh; ní gá mórán cothabhála a dhéanamh orthu; bíonn siad crua faoi do dhá chois; smáldhíonach; dódhíonach; fuar; tarlaíonn scoilteanna/scealpóga iontu go héasca; srl.
Leac/cloch ghearrtha; cairpéad cloiche	Buanfasach; crua faoi do dhá chois; tagann scealpóga uaidh go héasca; etc.

Tíleanna slinne slinn Shíneach	Buanfasach; te faoi do dhá chois; uigeacht mhíchothrom; beagáinín ionsúiteach; éasca le glanadh; srl.
Tíleanna marmair; tíleanna/leaca aolchloiche;	Fuar faoi do dhá chois; tagann scealpóga uathu go héasca; buanfasach; éasca le glanadh; ní gá mórán cothabhála a dhéanamh; crua faoi do dhá chois; srl.
Tíleanna mósáice	Buanfasach; fuar; éasca le glanadh; srl.
Adhmad - crua-adhmad m.sh. dair, mailp feá; bog-adhmad m.sh. péine, sprús; Urlár iontlaise; srl.	Marthanach; ní gá mórán cothabhála a dhéanamh; tá an chuid is mó acu séalaithe cheana féin; torannach; fuar; tagann marcanna agus scríobthaí orthu go héasca; srl.
Vinil - leatháin nó tíleanna	Te agus bog faoi do dhá chois má bhíonn cúr ar chúl; braitheann an mharthanacht ar an tiús; loisceann nó leánn sé má chuirtear teas leis; éasca le glanadh agus le cothabháil; smáldhíonach; ciúin; srl.
Corc - leatháin nó tíleanna	Te faoi do dhá chois; seasmhach; póiriúil mar sin d'fhéadfadh smáil teacht air mura séalaítear é; srl.
Cairpéad - olann; níolón poileistear; aicrileach; tíleanna cairpéid: Fite/ heiseán ar chúl; dlaoitheach; srl.	Inslitheoir maith; maolaire maith torainn; neamhsciorrach; éasca cothabháil a dhéanamh air; bog faoi do dhá chois; buanfasach; srl.
Glac le: líonóil; coincréit; srl.	

(iii) Tabhair breac-chuntas ar conas is féidir dath, patrún agus uigeacht a úsáid chun feabhas a chur ar an dearadh taobh istigh de sheomra. (15 mharc)

3 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

Dath bundathanna, dathanna tánaisteacha, dathanna treasacha; dathanna teo, fuara, pastalacha agus neodracha; i gcodarsnacht le chéile; comhlántach; monacrómatach; scéim dhathanna chomhchuí; scáth, imir, ton; is féidir dath a úsáid chun seomraí a nascadh le chéile i dteach; comhréir seomra a athrú; aird a dhíriú ar ghnéithe deasa; atmaisféar a chruthú; b'fhéidir go mbeadh tionchar ag gné ar leith sa seomra ar an rogha datha; déanann dathanna geala solas a fhrithchaitheamh agus cuireann siad cuma níos mó ar an seomra; ionsúnn dathanna dorcha an solas agus cuireann siad cuma níos cluthaire ar an seomra; srl.
Pátrún cuireann éagsúlacht agus codarsnacht leis; cuireann spéis leis; scála mór; pátrúin ar scála beag; pátrúin láidre; pátrúin líneacha; srl.
Uigeacht cuireann spéis leis, mín/garbh, fuar/te; uigeachtaí i gcodarsnacht le chéile; neamhlonrach; lonrach; srl.

agus

1.(b) 'Tá an-tábhacht ag baint le haerú ceart.' (*seai.ie*)

(i) Déan cur síos ar na slite a dtéann droch-aerú i bhfeidhm sa teach. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Aer stálaithe; leibhéil arda taise; comhdhlúthú; bolaithe a mhaireann; drochdhóchán; carnadh aonocsaíd charbóin; ganntanas ocsaigine; dé-ocsaíd charbóin mhéadaithe; cuireann le hasma, broincíteas; damáiste struchtúrach - taise, fás caonaigh; seomra plúchta; srl.

(ii) Mol modh saorga aeraithe **amháin** a bheadh oiriúnach do chistin.
Mínigh bunphrionsabal an mhodha seo. (18 marc)

Ainmnigh 2 mharc (grádaithe 2:1:0), bunphrionsabal 4 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Modhanna saorga
Eastarraingteoir osclaíonn na comhlaí nuair a chuirtear an gaothrán ar siúl; casann an mótar leictreach na lanna; cruthaítear súchán leis an gcasadh; déantar an t-aer stálaithe a tharraingt as an seomra; cuirtear aer úr ina áit; dúnann na comhlaí nuair nach mbíonn siad in úsáid; srl.
Húda an chócaireáin casann mótar leictreach an gaothrán; cruthaíonn gaothrán ardluais súchán; tarraingítear aer gréisceach, te, lán le bolaithe isteach; seoltar aer duchtaithe amach lasmuigh; ionsúnn an scagaire an ghréisc;
déanann na scagairí éaduchtacha múch a bhaint agus gréisc a ionsú; déanann an t-aer a íonghlanadh; seolann an t-aer ar ais isteach sa seomra; srl.
Córas aerála modhnaithe le haisghabháil teasa - tá aonad aerála lagfhuinnimh suite san áiléar; déantar aer tais stálaithe a bhaint ón teach trí dhuchtanna síleála; seoltar an t-aer a thagann isteach trí scagairí laistigh den aonad aerála chun truailleáin a bhaint; cuirtear trí mhalartóir teasa é laistigh den aonad cumhachta aerála; déantar aer te, glan, scagtha a scaipeadh mórthimpeall an tí trí shraith duchtanna chuig gach seomra; srl.

nó

1.(c) 'Is inár dtithe a ídítear 25% den fhuinneamh a ídítear in Éirinn.' (*seai.ie*)

(i) Leag amach sonraí an fhuinnimh ghréine mar fhoinse d'fhuinneamh in-athnuaite sa teach. Déan tagairt dóibh seo a leanas: (18 marc)

- **córas a úsáidtear sa teach chun leas a bhaint as fuinneamh gréine 2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)**

Córas ghréine fótavoltacha, déantar solas na gréine a ionsúitear sna painéil ghréine a athrú go leictreachas agus úsáid á baint as ábhair leathsheoltóra; cadhnra gréine PV srl.
Ailtireacht ghréine éighníomhach, teach a threoshuíomh ó dheas/siar ó dheas agus fuinneoga móra gloine a shuiteáil chun solas na gréine a ligean isteach a oiread agus is féidir; srl.
Griantéamh gníomhach/painéil ghréine, solas na gréine/teas na gréine ionsúite ag painéil ghréine agus athraithe go fuinneamh a dhéanann an t-uisce te a théamh; srl

- **na buntáistí a bhaineann le fuinneamh gréine a úsáid 3 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)**

Buntáistí - bíonn uisce te ar fáil i gcónaí chun áiteanna a théamh agus le húsáid sa teach; costais teasa laghdaithe; ní bhíonn solas díreach na gréine ag teastáil ó chineálacha áirithe - is féidir leo feidhmiú ar fhuinneamh ón ngaoth, ón mbáisteach nó ón ngrian; billí laghdaithe leictreachais agus costais oibrithe ísle m.sh. seirbhísiú; ní scaoiltear deatach nó astaíochtaí dé-ocsaíde carbóin; srl.

- **inbhuanaitheacht 1 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)**

Inbhuanaitheacht - is foinse in-athnuaite fuinnimh í an ghrian; d'fhéadfadh sí soláthar a chur ar fáil do sciar mór de riachtanais fuinnimh an domhain le haghaidh tréimhse gan teorainn; srl.

(ii) Mínigh, agus sampla á thabhairt agat, bunphrionsabal modh inslithe a úsáidtear sa teach. (12 mharc)

Bunphrionsabal 2 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)
Sampla @ 4 mharc (grádaithe 4:0)

An Bunphrionsabal
Aer, polaistiréin, snáithínghloine, olann, is drochsheoltóirí teasa iad snáithíní ceallalósacha; cuireann siad bac ar an teas éalú; tá airíonna iontacha inslithe acu; seolann siad an teas ar ais isteach sa teach; srl.
Samplaí
snáithínghloine; cúr; ballaí cuais - aer; polaistiréin; olann; fobhrat; cairpéad; gloiniú dúbailte/triarach; díonach ar shéideáin; cuirtíní troma líneáilte; fuinneoga tánaisteacha; sorcóir inslithe go buan; seaicéad fálaithe; muinchillí cúir scartha; srl.

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh – 40 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **2(a)** agus **2(b) nó 2(c)** a fhreagairt.

2.(a) 'Is é atá i gceist le néata neamhfhoirmeálta ná cónascadh dhá ghnás feistis atá an-difriúil le chéile.' (*Louis Copeland*)

(*www.shutterstock.com*)

(i) Déan measúnú ar dhearadh na bhfeisteas a thaispeántar san íomhá thuas.
Déan tagairt dóibh seo a leanas:

- compord
- tarraingt aeistéitiúil
- stíl mhaireachtála (15 mharc)

3 phointe @ 5 mharc an ceann (grádaithe 5:3:0)

Compord - bríste scaoilte; éadach bog sa t-léine; ábhair ionsúite; cnaipí ar léine; casóg neamhfhoirmeálta; bróga reatha compordacha; srl.
Mealltacht aeistéitice - mealltach do dhaoine gairmiúla; d'fhéadfaí é a chaitheamh le linn am saor chomh maith; cuma réchúiseach; srl.
Stíl mhaireachtála - is féidir stíl néata a chaitheamh ag obair agus le linn am saor; is féidir í a chaitheamh ag an-chuid ócáidí gan aon ghá na héadaí a athrú; níos áisiúla; bróga reatha don chompord agus le cuma neamhfhoirmeálta a chur ar an bhfeisteas; srl.

(ii) Pléigh conas is féidir dath a úsáid chun an chuma is fearr a chur ar mhéid agus ar chruth an choirp. (10 marc)

2 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

Dath - gléasadh tonúil i.e. d'fhéadfadh tionchar ar leith a bheith ag imreacha éagsúla den dath céanna a chaitheamh mar go gcuireann sé doimhneacht in iúl; déanann dathanna dorcha ar nós dúghorm agus dubh solas a ionsú a dhíríonn aird ar scáthchruth duine; má ghléastar sa dath céanna, is féidir cuma níos airde a chur ort féin; dathanna i gcodarsnacht le chéile; dathanna ag teacht le chéile; cuireann dathanna áirithe cuma níos tarraingtí ar dhath gruaige, súl agus craicinn duine; dath moltach is ea an dath gorm den chuid is mó.

agus

2.(b)

(i) Idirdhealaigh idir snáithíní athghinte agus snáithíní sintéiseacha. (6 mharc)

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

Athghinte cruthaithe trí cheallalós na snáithíní planda a thuaslagadh i gceimiceáin agus snáithín a dhéanamh díobh arís; srl.
Sintéiseach polaiméir; ó ola, ó ghual nó ó cheimiceáin eile bunaithe ar phrótacal; 100% ceimiceán; srl.

(ii) Mínigh modhnú filiméid agus **dhá** shampla á dtabhairt agat. (9 marc)

Mínigh - 1 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:0)
Samplaí - 2 @ 3 mharc (grádaithe 3:0)

Teicnící a úsáidtear chun airíonna éadaigh a athrú nó a fheabhsú; srl.
Samplaí: cumasc; filltíní a chur ann; casadh; *mercerisation;* cíoradh; dódhíonach; smáldhíonach; uisce-éarthach; srl.

nó

2.(c) Bíonn tionchar láidir ag feidhmiúlacht agus tarraingt aeistéitiúil ball éadaigh ar a dhearadh.

(i) Déan cur síos ar mhodh **amháin** le patrún tráchtála a mhionathrú le go mbeidh sé in oiriúint do riachtanais shainiúla duine aonair.

(9 Mharc)

3 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

Fad a chur leis - gearr trí línte athraithe agus cuir páipéar síoda isteach iontu; tarraing na línte fuála/feistithe arís;
giorraigh - cuir filleadh feadh líne athraithe amháin; leath an mhéid a theastaíonn uait a laghdú; athraigh na coimlínte, cuir na leasuithe i gcrích, ar na línte cromán, na muinchillí, ar an mbrollach; srl.

(ii) Pléigh conas a d'imir ceirdeanna traidisiúnta tionchar ar thionscal dearaidh agus faisin na hÉireann.

(6 mharc)

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

Fíodóireacht agus cniotáil de láimh; cótaí cniotáilte le greamanna traidisiúnta Árann; línéadach Éireannach de mheáchain éagsúla in úsáid i mbarréidí agus i sciortaí samhraidh agus i gcótaí agus i seaicéid níos troime; déanamh lása agus cróiseáil a fheictear go minic i ngúnaí bainise; srl.

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta – 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **3(a) agus 3(b) nó 3(c)** a fhreagairt.

3.(a) De réir shonraí na Príomh-Oifige Staidrimh, measadh go raibh, 216 959 duine as obair nó ag fáil Íocaíocht Dífhostaíochta Phaindéime an rialtais i mí na Samhna 2021. (*www.cso.ie*)

(i) Sainmhínigh dífhostaíocht. (6 mharc)

1 phointe @ 6 mharc (grádaithe 6:3:0)

Tarlaíonn dífhostaíocht nuair nach mbíonn post ag duine a bhfuil aois oibre bainte amach acu; duine atá ar fáil chun a bheith ag obair; atá ag lorg oibre; srl.

(ii) Déan plé orthu seo a leanas mar thosca a chuireann leis an dífhostaíocht in Éirinn. (20 marc)

5 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

1 phointe ar gach ceann agus 2 phointe eile

Déan tagairt dóibh seo a leanas:

riachtanais an tionscail atá ag athrú

uathoibriú méadaithe; comhlachtaí nua teicneolaíochta; domhandú; cúlú eacnamaíochta; athruithe ar an riachtanas scileanna; srl.

suíomh tíreolaíochta

athruithe i gcúrsaí fostaíochta i réigiúin éagsúla; bíonn an baol ann go dtarlódh a thuilleadh dífhostaíochta i gceantair a bhfuil ráta ard dífhostaíochta iontu cheana féin, de réir mar a thréigeann daoine an ceantar ar thóir oibre in áiteanna eile. Dúnann siopaí agus seirbhísí dá bharr; obair shéasúrach; srl.

leibhéal an éilimh ó thomhaltóirí ar tháirgí agus ar sheirbhísí.

tá laghdú tagtha ar an éileamh atá ar tháirgí na hÉireann mar gheall ar an bhfáil atá ar earraí iompórtáilte níos saoire; tá laghdú tagtha ar an éileamh atá ar sheirbhísí mar go mbíonn níos lú airgid á chaitheamh ag daoine dífhostaithe; bíonn ar dhaoine srian a chur ar a gcuid caiteachais mar go bhfuil ísliú tagtha ar an ioncam acu agus laghdú tagtha ar an gcumhacht chaiteachais acu dá bharr; tá tionchar ag an bhfáil atá ar shaoirí thar lear ar phraghsanna réasúnta ar an turasóireacht in Éirinn; tá an tsiopadóireacht ar líne mar rogha níos saoire seachas táirgí a cheannach go háitiúil, srl.

(iii) Déan cur síos ar na slite a dtéann dífhostaíocht i bhfeidhm ar an tsochaí. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Tá leanaí gann ar eiseamláirí ó thaobh na fostaíochta de agus gann ar eitic dhearfach oibre; tagann forbairt ar phátrún na dífhostaíochta le himeacht na nglúnta; d'fhéadfadh iompar frithshóisialta a bheith mar thoradh ar an leadrán - mí-úsáid drugaí nó alcóil, loitiméireacht agus coiriúlacht; tagann droch-cháil ar cheantair áirithe; ceantair ard-dífhostaíochta; cuirtear iallach ar dhaoine ceantar a fhágáil sa tóir ar fhostaíocht; bíonn drochthionchar ag laghdú daonra ar ghnóthaí agus ar sheirbhísí eile - d'fhéadfadh a thuilleadh dífhostaíochta a bheith mar thoradh air; bíonn costais níos airde ar an stát maidir le híocaíochtaí leasa sóisialaigh mar thoradh ar rátaí dífhostaíochta níos airde; srl.

(iv) Ainmnigh tionscnamh reachtúil **amháin** a bhfuil sé mar aidhm aige fostaíocht a chruthú agus tabhair breac-chuntas ar conas a chuidíonn sé le roghanna fostaíochta a fheabhsú.

(12 mharc)

Ainmnigh 4 mharc (grádaithe 4:2:0), mínigh 2 phointe @ 4 mharc an ceann (grádaithe 4:2:0)

An Plean Gníomhaíochta um Poist: oibríonn gníomhaireachtaí agus ranna rialtais i gcomhar le chéile; tugann tacaíocht do phoist bhreise; spreagann an geilleagar inmheánach; cruthaíonn fostaíocht in earnálacha trádála; méadaíonn scaireanna ón margadh easpórtála; srl.

An Ghníomhaireacht Forbartha Tionscail (GFT) - Éire a chur chun cinn i measc infheisteoirí eachtracha; cuireann tacaíocht ar fáil d'infheisteoirí eachtracha féideartha; deontais airgeadais; cruthaíonn naisc idir tionscail, gnóthaí, soláthraithe seirbhíse, institiúidí oideachais áitiúla; srl.

SOLAS: múineann scileanna breise dóibh siúd atá dífhostaithe; cláir phrintíseachta; oiliúint CV agus teacht ar dheiseanna fostaíochta; srl.

An tÚdarás Náisiúnta um Breisoideachas agus Oiliúint; freagrach as cúrsaí maoinithe, cúrsaí pleanála agus cláir oiliúna agus bhreisoideachais a chomhordú i gcomhar le Boird Oideachais agus Oiliúna (ETBs); cuireann cláir fostaíochta agus oiliúna bunaithe ar an bpobal ar fáil atá dírithe ar an dífhostaíocht fadtéarmach; srl.

JobsPlus / Revenue Job Assist spreagadh don fhostóir; tugann sé spreagadh agus cúiteamh d'fhostóirí a fhostaíonn cuardaitheoirí poist ar an mbeochlár; tá sé mar aidhm aige an timthriall a bhriseadh gur gá go mbeadh taithí ag an té a fhostaítear, ach nach bhfuil in ann an taithí sin a fháil mar gheall nach bhfuil post acu; srl.

Fiontraíocht Éireann freagrach as an bhforbairt agus as an bhfás a thagann ar fhiontair Éireannacha i margaí an domhain; cuireann forbairt thionscal bia na hÉireann chun cinn; cabhraíonn le gnóthaí agraibhia; cuireann deontais taighde ar fáil; srl.

Údarás na Gaeltachta cuireann deontais ar fáil le gnóthaí a fhorbairt i gceantair Ghaeltachta; cuireann maoiniú ar fáil do ghrúpaí pobail ar mhaithe leis an traenáil agus leis an uasoiliúint; srl.

Clár Socrúcháin Taithí Oibre tugann sé an deis do dhaoine nach raibh post acu riamh nó a chaill a bpost taithí oibre a fháil; cuireann deis ar fáil daoine a chur faoi oiliúint arís i ról nua agus iad ar thaithí oibre in eagraíocht óstach; idir aois 18 go 65 bliain d'aois; dífhostaithe le sé mhí anuas; íocaíocht cháilithe leas sóisialta á fáil acu; srl.

Oifigí na bhFiontar Áitiúil tacaíonn le gnólachtaí nuathionscanta; déanann forbairt ar ghnóthaí atá ann cheana; cuireann oiliúint ar fáil; cuireann deontais ar fáil; soláthraíonn seirbhís mheantóireachta; srl.

agus

3.(b) 'Tá sé de cheart ag gach duine sos a ghlacadh agus caitheamh aimsire a chleachtadh.'
(Na Náisiúin Aontaithe, Dearbhú Uilechoiteann Chearta an Duine)

(i) Déan anailís ar conas a bhaineann daoine óga tairbhe as bheith rannpháirteach i ngníomhaíochtaí fóillíochta (caitheamh aimsire). (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Cuireann ar chumas daoine óga sos a ghlacadh agus a scíth a ligean; cuireann feabhas ar an tsláinte fhisiciúil; forbraíonn scileanna nua; cuireann tús le dúshláin a thugann sásamh do dhaoine agus atá go maith don tsláinte; ligtear do dhaoine óga caidrimh a bhunú lena chéile; spreagann caidrimh shóisialta; spreagann stíl mhaireachtála shláintiúil; cabhraíonn le daoine an scoiteacht agus an t-uaigneas a sheachaint; obair foirne; srl.

(ii) Ainmnigh **dhá** áis fóillíochta a ndearna tú staidéar orthu agus déan measúnú orthu. Déan tagairt dóibh seo a leanas:

- **costas agus luach ar airgead**
- **raon na n-áiseanna a chuirtear ar fáil.** (18 marc)

(Ainmnigh 1 mharc, costas 1 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0), luach ar airgead 1 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0), áiseanna 2 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)) x2

Ainmnigh - clubanna spóirt m.sh. CLG; rugbaí; snámh; leadóg; galf; cnocadóireacht; seoltóireacht; srl.
Ranganna aclaíochta m.sh giomnáisiam; ióga; Pilates; rince; srl.
Ranganna tráthnóna m.sh. péinteáil; cócaráil; ceol; srl.
Cultúr - pictiúrlann; clubanna leabhar; srl.
Costas - costais tosaigh - táillí ballraíochta; costais leanúnacha - trealamh speisialta, éadaí; srl.
Luach ar airgead - méid úsáid/rochtana; rátaí teaghlaigh; lascainí speisialta; buntáistí breise m.sh. cead isteach saor in aisce chuig comórtais; is féidir le cara/comhghleacaí páirt a ghlacadh ar tháille íslithe; srl.
Áiseanna - ranganna/teagasc comhairle ghairmiúil; trealamh curtha ar fáil; páirceanna le haghaidh cluichí /tuilsoilse/uile-aimsire; áiseanna gléasta; ceaintín/beár; srl.

nó

3.(c) Cuireann córas oideachais na hÉireann oideachas iomlánaíoch ar fáil do leanaí.

(i) Déan anailís ar na tosca a mbíonn tionchar acu ar ghnóthachtáil oideachais leanaí scoile. (16 mharc)

4 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Meon tuismitheora i leith an oideachais; méid an teaghlaigh; timpeallacht an bhaile; comharsanacht; timpeallacht scoile; cumas intleachtúil; piaraí; fáil ar acmhainní agus ar áiseanna; srl.

(ii) Déan measúnú ar **dhá** thionscnamh a bhfuil sé mar aidhm acu comhionannas deise san oideachas a chur ar fáil, agus bíodh tagairt agat dóibh siúd a fhágann an scoil go luath. (14 mharc)

(ainmnigh 3 mharc (grádaithe 3:2:0), cur síos 1 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)) x2

Comhionannas Deiseanna i Scoileanna a Sheachadadh (DEIS) plean gníomhaíochta deartha le líon na ndaoine a fhágann an scoil go luath a laghdú, cuireann na scoileanna atá ag glacadh páirte clár críochnaithe scoile ar fáil le tionscnaimh éagsúla ar nós clubanna obair bhaile, tacaíochtaí i ndiaidh na scoile agus cláir mheantóireachta, cláir béilí scoile, fáil ar sheirbhísí idirghabhálaithe na scolaíochta baile, feabhas ar dheontais leabhar scoile; srl.
Tacaíocht Foghlama tarraingt amach as an rang le haghaidh teagaisc bhreise le múinteoirí acmhainne; srl.
Cúntóirí Riachtanas Speisialta/Cúntóirí Tacaíochta Ionchuimsitheachta cúnamh duine ar dhuine sa rang; srl.
Acmhainní breise m.sh. ríomhaire glúine; léitheoir/scríobhaí sna scrúduithe nó am breise leis an scrúdú a chríochnú; cóimheas níos ísle idir daltaí agus múinteoirí; spás ilchéadfach; scoileanna do leanaí atá idir 5 agus 18 mbliana d’aois a bhfuil riachtanais bhreise oideachais acu; scoileanna do leanaí lagamhairc nó lagéisteachta; múinteoirí ar cuairt srl.
Tusla tugann spreagadh agus tacaíocht do thinreamh scoile; tugann oifigeach leasa oideachais tacaíocht do rannpháirtíocht agus do thinreamh linbh agus déanann monatóireacht orthu; cinntíonn go mbíonn teacht acu ar thacaíochtaí; srl.
Sochair leasa shóisialaigh liúntas éadaí agus bróg le filleadh ar scoil; srl.
Cláir oideachais éagsúla ar fáil JC; an Idirbhliain; LCA; LCVP; VTOS; FETAC; PLC; Ionaid Traenála don Lucht Siúil; Youthreach; clubanna obair bhaile; srl.

Ceist 4 - Croí ábhar - 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an cheist seo **4(a) agus 4(b) nó 4(c)** a fhreagairt.

4.(a) 'Níl sé maith don timpeallacht bia a chur amú agus níl sé maith dár bpócaí.' (*www.safefood.net*)

(i) Déan plé ar an tábhacht chothaitheach a bhaineann le glasraí sa réim bia. (20 marc)

5 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:3:2:1:0)

Próitéin 1-8%, LBV; fréamhacha, soláthraíonn pónairí soighe próitéin HBV, riachtanach don fhás agus don chneasú; srl.
Saill 0%; gann ar shaill; tá ológa agus pónairí soighe mar eisceachtaí - tá saill il-neamhsháithithe sa dá cheann acu; riachtanach le cillscannáin a chruthú, laghdaíonn siad an baol a bhaineann le CHD; srl.
Carbaihiodráit 3-20%, snáithín, coisceann neamhoird phutóige; cuireann stáirse teas agus fuinneamh ar fáil; teas agus fuinneamh siúcra; srl.
Vitimíní déanann vitimín A ródoipsin, a choimeádann na cillscannáin líneála sláintiúil; coimeádann sé an craiceann agus an ghruaig sláintiúil agus cabhraíonn sé leis an bhfás a rialú; B6 (pireadocsaín) scaoileadh fuinnimh ón mbia; forbairt foláite na hinchinne & chorda an dromlaigh, cuireann feabhas ar an gcóras imdhíonachta; vitimín C, frithocsaídeoir, feabhas ar an gcóras imdhíonachta; Vitimín K téachtadh fola sláintiúil; srl.
Mianraí - cailciam cnámha agus fiacla láidre; iarann - iarann neamh-haeim a chuireann haemaglóibin ar fáil; coimeádann potaisiam cothromaíocht sna sreabháin, gníomhaíocht shláintiúil néaróige agus matáin; cabhraíonn sinc le cealla agus einsímí nua a dhéanamh; déanann iaidín an mheitibileacht a rialú; cabhraíonn maignéisiam le feidhmiú matán; srl.
Uisce 70-95%, hiodráitiú; srl.

(ii) Tabhair cuntas ar mhodh leasaithe sa bhaile a bheadh oiriúnach do ghlasraí.
Déan tagairt dóibh seo a leanas:

- ainm an mhodha leasaithe **3 mharc (grádaithe 3:0)**
- an bunphrionsabal **3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)**
- pacáistiú oiriúnach **1 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)** (18 marc)

Reo déantar einsímí a ghníomhú má bhánaítear bia sula reoitear é; baint an aeir; má bhaintear an teas cuirtear cosc ar ghníomhaíocht einsímí agus ar fhás miocróbach: reoigh ag -25°C, déantar criostail bheaga oighir a chruthú ionas nach mbíonn teacht ag baictéir ar an leacht; déan stóráil ag -18°C; ní thagann athrú ar dhath/bhlas/uigeacht; ní chailltear ach fíorbheagán den luach cothaitheach; srl.
Buidéalú déanann steiriliú ag teochtaí arda scrios ar einsímí agus ar mhiocrorgánaigh; cruthaíonn an clúdach folús a chuireann cosc ar aer agus ar mhiocrorgánaigh teacht ar ais isteach; cailltear dath, blas mar gheall ar an teocht ard; srl.
Díhiodráitiú déantar é a théamh chun an taise a bhaint; tagann méadú ar dhlús an tsiúcra/an tsalainn; ní féidir le miocrorgánaigh dul i líonmhaireacht; seilfré fhada nuair a dhéantar é a stóráil i gceart in áit fhionnuar, thirim atá aeráilte go maith; srl.
Seatnaí/anlann goinbhlasta cruthaíonn leasaithigh cheimiceacha tuaslagán tiubhaithe sa bhia trí osmóis; déanann an teas baictéir a scrios agus einsímí a dhíghníomhachtú; déanann aigéid an pH a ísliú chuig leibhéal do-ghlactha chomh fada agus a bhaineann le fás miocrorgánach agus gníomhaíocht einsímí; cruthaíonn an clúdach folús a chuireann cosc ar aer agus ar mhiocrorgánaigh teacht ar ais isteach; srl.

Picilt scriostar baictéir agus déantar einsímí a dhíghníomhachtú má dhéantar glasraí a bheiriú ag 100°C; déanann fínéagar an leibhéal pH a ísliú, cuireann an timpeallacht aigéadach cosc ar an bhfás miocrorgánach agus déanann einsímí a dhíghníomhachtú; cruthaíonn an clúdach folús a chuireann cosc ar aer agus ar mhiocrorgánaigh teacht ar ais isteach; srl.

Pacáistiú láidir; galdíonach; taisdíonach; málaí reoiteora poileitéine; coimeádáin phlaisteacha; prócaí gloine; srl. Glac leis an bpacáistiú ceart don mhodh roghnaithe; srl.

(iii) Déan measúnú ar an ionradaíocht mar mhodh leasaithe tráchtála bia. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Buntáistí: scriosann baictéir a bhíonn mar chúis le nimhiú bia; scriosann seadáin; scriosann einsímí; seilfré níos faide; cuireann moill ar aibiú agus ar phéacadh i dtorthaí agus i nglasraí; éifeacht fíorbheag ar dhath, ar bhlas, ar uigeacht an bhia; srl
Míbhuntáistí: mar chúis le bréine; cailltear grúpa vitimín B- agus vitimín C; leibhéil arda radaíochta ag teastáil le miocróib áirithe a scrios; srl.

agus

4.(b) 'Fiú má tá tú ar aiste theoranta bia, ní cóir go mbeadh eispéireas teoranta bia agat.' (*www.delicious.ie*)

(i) Déan cur síos ar na treoirlínte cothaithe is cóir do dhuine a bhfuil galar céiliach air/uirthi a leanúint.

3 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0) (15 mharc)

Ná bíodh bia ar bith le glútan san áireamh; arbhar, d'fhéadfaí rís a chur san áireamh; bíodh táirgí atá saor ó ghlútan san áireamh; bunaigh an aiste bia ar bhianna atá saor ó ghlútan go nádúrtha; scrúdaigh liosta na gcomhábhar ar lipéid bhianna; bí ag faire amach don tsiombail saor ó ghlútan agus tú ag siopadóireacht; srl.

(ii) Déan anailís ar an méadú atá ag teacht ar an éileamh ar shainbhianna atá á dtáirgeadh ag mionghnólachtaí in Éirinn.

(15 mharc)

3 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

Úsáid na gcleachtas inbhuanaithe; bia a tháirgtear go horgánach; laghdú ar an mbia-aistear; bíonn teorainn le méid na mbianna speisialtachta a tháirgtear; bain úsáid as scileanna traidisiúnta; tacaigh le táirgí/táirgeoirí áitiúla; cuir fostaíocht ar fáil do dhaoine áitiúla agus bíodh fórsa saothair láidir sa mhargadh agat; déan bia speisialtachta ardchaighdeáin a tháirgeadh; cuir ardchaighdeán sláinteachais i bhfeidhm sa phróiseas táirgthe; déan an ceantar ina bhfuil siad lonnaithe a chur chun cinn; tabhair spreagadh d'íomhá na hÉireann mar tháirgeoir bia agus dí ardchaighdeáin; srl.

nó

4.(c) Tá teicneolaíocht tí ina cuid lárnach dár saol anois.

(i) Leag amach sonraí staidéir a rinne tú ar fhearas ina bhfuil eilimint téimh. Déan tagairt dóibh seo a leanas:

Ainm **2 mharc (grádaithe 2:0)**

- déanamh **3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2: 1: 0)**
- an prionsabal oibre **3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)**
- treoirlínte lena úsáid **2 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)** (18 marc)

Citeal
Déanamh- Déanta as cruach dhosmálta, cróm, gloine nó plaisteach daite; méideanna éagsúla; cruthanna éagsúla; clúdach; sconna; gaothaire; táscaire leibhéil uisce; scagaire; hanla teasdíonach; lasc air/as; eilimint leictreach; teirmeastat; cábla/plocóid/bonn; citil a fhiuchann go ciúin; gné a choimeádann te é; srl.
An prionsabal oibre - sreabhann leictreachas trí eilimint nuair a bhíonn sé plugáilte isteach; cuireann an eilimint friotaíocht ar fáil, agus téann sé trí sheoladh dá bharr; déanann an eilimint téite an t-uisce a théamh trí shruth comhiompair; déanann an teirmeastat sruth an leictreachais a mhúchadh go huathoibríoch nuair a bhaineann an t-uisce an teocht riachtanach amach; srl.
Treoirlínte lena úsáid - cuir ar siúl é agus do chuid lámha tirim; bain amach an phlocóid sula líonann tú é; bain úsáid as na treoracha íosleibhéil agus uasleibhéil; ná líon ró-ard é; fiuch an méid atá uait amháin; lig dó fuarú sula líonann tú arís é; glanadh; srl.

Glac le domhainfhriochtóir, aerfhriochtóir; fiuchtóir uibheacha, gríoscán, tóstaer, déantóir ceapairí tóstáilte, meaisín níocháin, miasniteoir, iarann, srl.

(ii) Pléigh na tosca a imríonn tionchar ar chinnteoireacht tomhaltóirí nuair atá fearais mhóra tí á gceannach acu. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Costas tosaigh; costais oibrithe; airgeadas ar an láthair; costais chothabhála; branda/déantóir an fhearais; éifeachtúlacht fuinnimh; leibhéal torainn; spás atá ar fáil; gnéithe; éascaíocht an ghlantacháin; seirbhís iardhíola; léiriú ar an láthair; fógraíocht; tairiscintí speisialta; moltaí; tionchairí; sábháilteacht; riachtanais an duine/teaghlaigh; dearadh, dath, stíl; marthanacht; ráthaíocht; srl.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Marcanna Breise as ucht freagairt trí Ghaeilge

Léiríonn an tábla thíos an méid marcanna breise ba chóir a bhronnadh ar iarrthóirí a ghnóthaíonn níos mó ná 75% d'iomlán na marcanna.

N.B. Ba chóir marcanna de réir an ghnáthráta a bhronnadh ar iarrthóirí nach ngnóthaíonn níos mó ná 75% d'iomlán na marcanna don scrúdú. Ba chóir freisin an marc bónais sin **a shlánú síos**.

Tábla 240 @ 10%

Bain úsáid as an tábla seo i gcás na n-ábhar a bhfuil 240 marc san iomlán ag gabháil leo agus inarb é 10% gnáthráta an bhónais.

Bain úsáid as an ngnáthráta i gcás 180 marc agus faoina bhun sin. Os cionn an mharc sin, féach an tábla thíos.

Bunmharc	Marc Bónais
181 - 183	17
184 - 186	16
187 - 190	15
191 - 193	14
194 - 196	13
197 - 200	12
201 - 203	11
204 - 206	10
207 - 210	9

Bunmharc	Marc Bónais
211 - 213	8
214 - 216	7
217 - 220	6
221 - 223	5
224 - 226	4
227 - 230	3
231 - 233	2
234 - 236	1
237 - 240	0

Tábla 200 @ 10%

Bain úsáid as an tábla seo i gcás na n-ábhar a bhfuil 200 marc san iomlán ag gabháil leo agus inarb é 10% gnáthráta an bhónais.

Bain úsáid as an ngnáthráta i gcás 150 marc agus faoina bhun sin. Os cionn an mharc sin, féach an tábla thíos.

Bunmharc	Marc Bónais
151 - 153	14
154 - 156	13
157 - 160	12
161 - 163	11
164 - 166	10
167 - 170	9
171 - 173	8

Bunmharc	Marc Bónais
177 - 180	6
181 - 183	5
184 - 186	4
187 - 190	3
191 - 193	2
194 - 196	1
197 - 200	0

174 - 176	7			

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta

Obair Chúrsa sa Staidéar Bia

Aistriúchán Ar Scéim Mharcála

Agus na scéimeanna marcála á bhforbairt, ba chóir an méid seo a leanas a thabhairt faoi deara:

- *In go leor cásanna ní thugtar ach príomhfhrásaí ina bhfuil faisnéis agus smaointe a chaithfidh a bheith i bhfreagra an iarrthóra chun na marcanna sannta a thuilleamh.*
- *Níl na tuairiscí, modhanna ná sainmhínithe a thugtar sa scéim uileghabhálach agus is féidir glacadh le freagraí malartacha bailí eile.*
- *Braitheann na mionsonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an gcaoi a gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna atá ar fáil don fhreagra ar an scrúdpháipéar. Dá bhrí sin, d'fhéadfadh riachtanais agus leithdháileadh na marcanna a bheith difriúil ó bhliain go bliain.*
- *Caithfear focail, nathanna cainte nó frásaí a úsáid i gceart i gcomhthéacs agus níor cheart iad a bhréagnú, agus más léir go n-úsáidtear go mícheart iad nó go mbréagnaítear iad, ní féidir na marcanna a thabhairt. Caithfear faisnéis a chur i láthair faoi na cinnteidil cuí.*

Tábla na nGrád

Grád	Bandaí
1	**144-160**
2	**128-143**
3	**112-127**
4	**96-111**
5	**80-95**
6	**64-79**
7	**48-63**
8	**≤ 47**

Critéir Ghinearálta Mharcála don Obair Chúrsa Phraiticiúil sa Staidéar Bia

Fiosrúchán: Anailís/Taighde	**32 marc**

Taighde agus anailís **(24 marc)**

Banda A 19 - 24 marc (*an-mhaith - ar fheabhas*)
Fiosrúchán

- *ina bhfuil fianaise go ndearnadh* ***taiscéalaíocht chríochnúil*** *agus* ***anailís chuimsitheach*** *ar na saincheisteanna* ***go léir*** *agus ar na cúinsí a bhaineann go díreach le príomhriachtanais an taisc*
- *atá cruinn, bunaithe ar raon foinsí agus curtha i láthair go comhleanúnach*
- *ina mbaintear úsáid as fianaise ón thaighde mar bhonn leis na roghanna cuí nuair a bhíonn biachláir/miasa/táirgí á roghnú.*

Banda B 13 - 18 marc (*an-ábalta - go maith*)
Fiosrúchán

- *ina bhfuil fianaise go ndearnadh* ***taiscéalaíocht*** *agus roinnt* ***anailíse*** *ar na saincheisteanna agus ar na cúinsí a bhaineann go ginearálta le príomhriachtanais an taisc*
- *atá cruinn, bunaithe ar raon foinsí agus curtha i láthair go comhleanúnach*
- *ina mbaintear úsáid as fianaise ón thaighde mar bhonn leis na roghanna cuí nuair a bhíonn biachláir/miasa/táirgí á roghnú.*

Banda C 7 - 12 mharc (*bunúsach - ábalta*)
Fiosrúchán

- *ina bhfuil fianaise go ndearnadh* ***taiscéalaíocht*** *ar na saincheisteanna agus ar na cúinsí a bhaineann go ginearálta le príomhriachtanais an taisc*
- *atá réasúnta cruinn, bunaithe ar raon foinsí agus curtha i láthair go comhleanúnach*
- *ina baintear úsáid as fianaise ón taighde mar bhonn leis na roghanna nuair a bhíonn biachláir/miasa/táirgí á roghnú.*

Banda D 0 - 6 mharc (*an-bhunúsach - teoranta*)
Fiosrúchán

- *ina bhfuil fianaise ar* ***thuiscint an-bhunúsach theoranta*** *ar phríomhriachtanais an taisc*
- *ina bhfuil cuid den eolas nó an t-iomlán de* ***éiginnte agus gan ach cuid de cruinn****, easpa comhleanúnachais sa chur i láthair*
- *ina mbaintear úsáid as fianaise ón taighde mar bhonn leis na roghanna nuair a bhíonn biachláir/miasa/táirgí á roghnú.*

Gach Tasc: *biachlár do lá áirithe/béilí 2 chúrsa/1 mhias/2 mhias/2 tháirge.* **(4 mharc)**

Más rud é nach ndéantar fiosrúchán faoin mias a ullmhaítear *-1/-2/-4 mharc san fhiosrúchán.*
(biachlár: *cúrsa tosaigh/milseog = 1 mharc, príomhchúrsa = 1 mharc*)

béilí/miasa/táirgí oiriúnacha agus aird á tabhairt ar chúinsí a aithníodh agus a ndearnadh anailís orthu san fhiosrúchán

Ní mór biachláir/príomhchúrsa/miasa a bheith cothromaithe *– glac le 3 cinn as 4 ghrúpa bia*

Foinsí: ***2 fhoinse @ 2 mharc*** (grádaithe 2:1:0) **(4 mharc)**

Pleanáil agus Ullmhúchán 8 marc

Acmhainní:

- comhábhair (*2 mharc*), cainníochtaí (*2 mharc*), costáil (*2 mharc*), trealamh (*2 mharc*)
- Réimse Cleachtais E – táirge/táirgí (*2 mharc*), trealamh (*6 mharc*)

Cur i bhFeidhm 28 marc

Breac-chuntas ar an modh oibre a leanadh ar a n-áirítear próisis ullmhaithe bia, am cócaireachta, teocht, riar/cur i láthair, blaiseadh/measúnú. **(16 mharc)**

(*Ba choir go mbeadh an t-eolas/an cuntas i bhfocail an iarrthóra féin*)

Banda A 13 - 16 mharc (*an-mhaith - ar fheabhas*)

*Aithnítear **gach céim riachtanach** in ullmhúchán na méise, déantar achoimre orthu agus cuirtear i láthair iad i bhfocail an iarrthóra féin, san ord ceart agus tagairt cheart do phróiseas/phróisis ullmhaithe bia c(h)uí ar baineadh úsáid as/astu.*

Banda B 9 - 12 mharc (*an-ábalta - go maith*)

*Aithnítear **formhór na gcéimeanna riachtanacha** in ullmhúchán na méise, déantar achoimre orthu agus cuirtear i láthair iad san ord ceart le tagairt cheart do phróiseas/phróisis ullmhaithe bia c(h)uí ar baineadh úsáid as/astu.*

Banda C 5 - 8 marc (*bunúsach - ábalta*)

*Aithnítear **roinnt céimeanna riachtanacha** in ullmhúchán na méise, déantar achoimre orthu agus cuirtear i láthair iad san ord ceart le tagairt cheart do phróiseas/phróisis ullmhaithe bia c(h)uí ar baineadh úsáid as/astu.*

Banda D 1 - 4 mharc (*an-bhunúsach - teoranta*)

*Ní aithnítear **aon cheann de na céimeanna riachtanacha** in ullmhúchán na méise, nó ní aithnítear ach **beagán díobh**, ní dhéantar achoimre orthu ná ní chuirtear i láthair iad san ord ceart le tagairt cheart do phróiseas/phróisis ullmhaithe bia c(h)uí ar baineadh úsáid as/astu.*

- **Na príomhchúinsí a cuireadh san áireamh *2 phointe @ 4 mharc* (grádaithe 4:2:0) (8 marc)**
  (caithfidh baint a bheith acu leis an mias/tástáil áirithe)
- ***Aithint*** (*2 mharc*) *agus **míniú soiléir ar thábhacht*** (*2 mharc*) ***dhá chúinse** a cuireadh san áireamh a raibh baint **chriticiúil acu leis an gcaoi ar éirigh leis an mias**.*

Sábháilteacht/sláinteachas *2 phointe @ 2 mharc* (grádaithe 2:1:0) (4 mharc)

(caithfidh baint a bheith acu le comhábhair áirithe atá in úsáid/leis an mias atá á cócaráil)

Aithint (*1mharc*) *agus míniú* (*1 mharc*) *ar príomh-shaincheist sábháilteachta **amháin agus** an phríomh-shaincheist **amháin** a cuireadh san áireamh nuair a bhí an mhias á hullmhú agus á cócaráil/an tástáil á dhéanamh.*

Measúnúchán *3 phointe @ 4 mharc* (12 mharc)

An tasc a mheasúnú de réir na dtéarmaí seo a leanas: **(grádaithe 4:3:2:0)**

Cur i bhfeidhm

Banda A - 4 mharc *- aithníodh agus rinneadh anailís ar láidreachtaí/dúshláin sainiúla nuair a bhí an tasc á dhéanamh, cosnaíodh mionathruithe go soiléir nuair a moladh iad, rinneadh anailís chriticiúil ar úsáid acmhainní/ar phleanáil.*

Banda B - 3 mharc *- aithníodh láidreachtaí/dúshláin sainiúla nuair a bhí an tasc á dhéanamh, cosnaíodh méid áirithe na mionathruithe a moladh, rinneadh anailís theoranta ar úsáid acmhainní/ar phleanáil.*

Banda C - 2 mharc *- rinneadh iarracht éigin láidreachtaí/dúshláin a aithint nuair a bhí an tasc á dhéanamh, níor cosnaíodh mionathruithe nuair a moladh iad, rinneadh tagairt d'úsáid acmhainní/do phleanáil.*

Sainriachtanais an taisc

Banda A - 4 mharc *- tarraingítear conclúidí eolasacha i ndáil le príomhriachtanais an taisc.*

Banda B - 3 mharc *- tarraingítear conclúidí teoranta i ndáil le príomhriachtanais an taisc.*

Banda C - 2 mharc *- déantar achoimre ar thorthaí i ndáil leis an tasc*

Tasc 1

Cuidíonn cothú maith le daoine aonair a bhfuil baint agus spéis acu i gcúrsaí spóirt an oiread cumhachta agus teacht aniar a bhaint amach chomh maith lena chinntiú go n-éiríonn go maith leo agus go mbíonn sláinte mhaith acu. (*Institiúid Cothúcháin & Diaitéitice na hÉireann*)

Déan taighde agus mionléiriú ar na riachtanais chothaitheacha agus ar na treoirlínte i gcomhair pleanáil béilí is cóir a chur san áireamh nuair a bhíonn béilí á bpleanáil do dhaoine aonair a bhfuil baint acu le cúrsaí spóirt.

Agus na tosca seo á gcur san áireamh agat, mol réimse biachlár (dhá chúrsa) a bheadh oiriúnach mar phríomhbhéile an lae don ghrúpa daoine seo.

Ullmhaigh, cócaráil agus riar ceann amháin de na miasa príomhchúrsa a ndearna tú taighde orthu.

Déan an tasc a mheasúnú i dtaca **(a)** lena chur i bhfeidhm agus **(b)** le riachtanais shainiúla an taisc**.** 2022

Príomhriachtanais an taisc:
- *riachtanais chothaithe / chothaitheach do **dhaoine aonair a bhfuil baint acu le cúrsaí spóirt***
- *treoirlínte i gcomhair pleanáil béilí ag tagairt go sonrach do **dhaoine aonair a bhfuil baint acu le cúrsaí spóirt***
- *réimse biachlár* (*2x dhá chúrsa*) *a bheadh oiriúnach mar phríomhbhéile an lae*

Fiosrúchán

Riachtanais chothaithe/chothaitheacha: *cothromaíocht chothaitheach; treoirlínte reatha cothaitheach maidir le hiontógáil cothaitheach agus bia; riachtanais laethúla de mhicrea/mhacrachothaithigh agus riachtanais phróitéine/carbaihiodráite/saille/iarainn/cailciam mar is cuí do dhaoine aonair a bhfuil baint acu le cúrsaí spóirt; ciondáil mholta laethúil/iontógáil tagartha cothaitheach; idirghaolmhaireacht mhianraí agus vitimíní m.sh Vitimín C/ionsú iarainn; Vitimín D ionsú cailciam; grúpa Vitimín B le haghaidh scaoileadh fuinnimh; éagsúlachtaí i riachtanais fuinnimh a d'fhéadfadh a bheith i gceist; bianna carbaihiodráite GI íseal; cothromaíocht fuinnimh le taobh leibhéil ghníomhaíochta; carbaihiodráití neamhphróiseáilte; frithocsaídeoirí; úsáid as forlíonta béilí m.sh., deochanna, forlíonta bia; srl.*

Treoirlínte pleanála do bhéilí: *úsáid phirimide bia le cothromaíocht a chinntiú; pátrúin itheacháin rialta; iontógáil bia a chothromú le gníomhaíocht fhisiciúil; iontógáil calraí; éagsúlacht bianna; roghanna sláintiúla bia; modhanna sláintiúla cócaireachta; bianna saill sháithithe, salann agus siúcra a sheachaint; coinníollacha sonracha cothaithe; méideanna coda; seachain béilí a chailliúint; sneaiceanna folláine; bianna treisithe; cuireann bianna le GI íseal foinse leanúnach fuinnimh ar fáil agus bianna GI ard a thugann fuinneamh ar ais i ndiaidh an chleachtaidh; bianna orgánacha a úsáid; úsáid as púdar bainne le cailciam a threisiú; an méid próitéine agus calra; an t-uisce a chailltear le linn cleachtaidh a athchur; ceisteanna acmhainne; réamhphleanáil béilí; béilí ardspíosracha agus bianna aisteacha a sheachaint roimh thraenáil/cluichí srl.*

Miasa roghnaithe

- réimse biachlár dhá chúrsa (2) a bheadh oiriúnach mar phríomhbhéile an lae

- 2 bhiachlár x 2 mharc (1 mharc do gach cúrsa) (grádaithe 4:3:2:1:0)

- ní mór riachtanais chothaithe a shásamh do dhaoine aonair a bhfuil baint acu le cúrsaí spóirt
- ní mór príomhchúrsa a bheith ann ón mbiachlár.

Measúnúchán (a) lena chur i bhfeidhm agus **(b)** le riachtanais shainiúla an taisc

Anailís na dtátal maidir le riachtanais chothaithe/chothaitheach nuair a bhíonn béilí á bpleanáil do dhaoine a bhfuil baint acu le cúrsaí spóirt. Treoirlínte pleanála do bhéilí – réimse bianna/miasa oiriúnacha nuair a bhíonn béilí á bpleanáil do dhaoine a bhfuil baint acu le cúrsaí spóirt, conas mar a chomhlíonann an mhias roghnaithe na riachtanais mar a aithnítear iad san fhiosrúchán. srl.

Tasc 2

Meastar go bhfuil 300,000 duine in Éirinn a bhfuil Oistéapóróis orthu (*Cumann Oistéapóróise na hÉireann*) Déan taighde ar an oistéapóróis ó thaobh **(i)** na dtosca a mbíonn tionchar acu ar shláinte na gcnámh agus **(ii)** na gcomharthaí/siomptóm a bheadh i gceist dá mbeadh oistéapóróis ar dhuine. Déan taighde agus mionléiriú ar na riachtanais chothaitheacha agus ar na tosca is cóir a chur san áireamh nuair a bhíonn béilí á bpleanáil agus á n-ullmhú do dhaoine atá buartha faoi shláinte a gcnámh. Agus na tosca a d'aimsigh tú i do chuid taighde á gcur san áireamh agat, mol biachlár (trí bhéile) ar feadh lá amháin a bheadh oiriúnach don ghrúpa daoine seo. Ullmhaigh, cócaráil agus riar an príomhchúrsa de phríomhbhéile an lae. Déan an tasc a mheasúnú i dtaca **(a)** lena chur i bhfeidhm agus **(b)** le riachtanais shainiúla an taisc. 2022

Príomhriachtanais an taisc:

- na tosca a mbíonn tionchar acu ar shláinte na gcnámh
- na comharthaí/siomptóim a bheadh i gceist dá mbeadh oistéapóróis ar dhuine
- riachtanais chothaitheacha **do dhaoine atá buartha faoi shláinte a gcnámh.**
- *Treoracha do bhéilí a phleanáil do* ***dhaoine atá buartha faoi shláinte a gcnámh.***
- *biachlár (trí bhéile) ar feadh lá amháin*

Fiosrúchán

Na tosca a mbíonn tionchar acu ar shláinte na gcnámh*: stair na clainne; cailciam, vitimín D, fosfar; hormóin normálta gnéis; meanapás a thosaíonn luath; calraí leordhóthain; cleachtadh glactha meáchain; caitheamh tobac; alcól; aiste bia neamhfholláin; aistí bia do chailliúint meáchain; neamhord itheacháin ar nós anoireicse agus búilime; ró-chaitheamh deochanna fiosaí; iontógáil ard caifé; éadulaingt/ailléirgí do tháirgí déirí; úsáid fadtéarma cógas; ró-chleachtadh; glacadh leis na tosca a théann i bhfeidhm ar ionsú cailciam, (foinsí de) aigéad fíteach, aigéad ocsalach; snáithín; tainnin ar féidir leo bac a chur ar ionsú cailciam; srl.*

Comharthaí/siomptóim go bhféadfadh oistéapóróis a bheith ar dhuine: *cnámh a bhriseadh as cor coise nó as titim nuair a bhí duine ina sheasamh, nó níos lú; pian in uachtar an droma, i lár an droma nó in íochtar an droma, go mórmhór más pian eatramhach atá i gceist; cailliúint airde; athrú ar chuma an choirp; guaillí cruinne; dronn ar an gcorp uachtarach; cnámha briste gan míniú; cnámha sobhriste; srl.*

Riachtanais chothaithe/chothaitheach: *cothromaíocht cothaithe; treoracha reatha cothaitheach maidir le hiontógáil cothaitheach agus bia; riachtanais laethúla de mhicrea/mhacrachothaithigh agus riachtanais phróitéine/carbaihiodráite/saille/iarainn/cailciam mar is cuí do dhaoine atá buartha faoi shláinte a gcnámh; liúntas laethúil a mholtar/iontógáil thagartha; idirghaolmhaireacht mhianraí agus vitimíní m.sh. vitamin C/ ionsú cailciam, vitimín D/ionsú cailciam; cailciam/fosfar; cothromaíocht fuinnimh le taobh leibhéil ghníomhaíochta.*

Treoirlínte pleanála do bhéilí: *bain feidhm as an bpirimid bia chun cothromaíocht a chinntiú; iontógáil calraí; iontógáil bia a chothromú le gníomhaíocht fhisiciúil; éagsúlacht bianna; roghanna sláintiúla bia; próitéin le cabhrú le hionsú cailciam; modhanna sláintiúla cócaireachta; seachain bianna le saill ard, salann agus siúcra; gearr siar ar bhianna gasta; ith bianna orgánacha; coinníollacha sonracha cothaithe; méideanna coda; seachain béilí a chailleadh; sneaiceanna sláintiúla; bianna treisithe; seachain léagúim agus gránaigh a bhfuil aigéad fíteach agus/ nó aigéad ocsalach iontu; seachain deochanna caiféine; úsáid as ionadaigh bhainne treisithe le haghaidh veigeatóirí; bíodh foinsí saibhre de tháirgí déirí sa réim bhia; srl.*

Miasa roghnaithe

- réimse biachlár lá amháin – 3 bhéile **bricfeasta = 1 mharc, príomhbhéile = 2 mharc, lón/suipéar = 1 mharc (grádaithe 4:3:2:1:0)**
- ba chóir riachtanais chothaithe/chothaitheach a shásamh do dhaoine atá buartha faoi shláinte a gcnámh
- ba chóir príomhchúrsa a bheith ann ón mbiachlár

Measúnúchán (a) lena chur i bhfeidhm agus **(b)** le riachtanais shainiúla an taisc
Anailís na dtátal maidir le daoine atá buartha faoi shláinte a gcnámh. Treoirlínte pleanála do bhéilí – raon bianna /miasanna oiriúnach nuair a bhíonn béilí á bpleanáil do dhaoine atá buartha faoi shláinte a gcnámh, *conas mar a chomhlíonann an mhias roghnaithe na riachtanais mar a aithnítear iad san fhiosrúchán; srl.*

Réimse Cleachtais B: Ullmhú Bia agus Próisis Chócaireachta

Tasc 3

Is é atá i gceist le taosrán ná meascán de chomhábhair shimplí, agus ní mór an teicníc cheart a úsáid chun go n-éireoidh leat torthaí den scoth a bhaint amach.
Déan taighde ar phuth-thaosrán garbh **nó** taosrán choux ó thaobh

- an chaoi a n-úsáidtear iad i miasa milse agus neamh-mhilse
- an modh maidir leis an taosrán roghnaithe a dhéanamh ina mbeidh na bunphrionsabail atá i gceist san áireamh.

Ullmhaigh, cócaráil agus riar mias amháin (ag baint úsáid as puth-thaosrán garbh nó taosrán choux de dhéantús bhaile) a ndearna tú taighde air.
Déan an tasc a mheasúnú i dtaca **(a)** lena chur i bhfeidhm agus **(b)** leis na buntáistí agus/nó na míbhuntáistí a bhaineann leis an taosrán a roghnaigh tú a dhéanamh. 2022

Príomhriachtanais an taisc:

- an chaoi a n-úsáidtear iad i miasa milse agus neamh-mhilse
- an modh maidir le puth-thaosrán garbh nó taosrán choux a dhéanamh
- na bunphrionsabail atá i gceist chun puth-thaosrán garbh nó taosrán choux a dhéanamh
- an mhias roghnaithe milis nó neamhmhilis

Fiosrúchán
Úsáid: Bí ag súil le rogha de mhiasanna milis nó neamhmhilis le puth-thaosrán garbh **nó le** taosrán choux.
Puth-thaosrán garbh: Modh agus bunphrionsabail
Criathraigh plúr agus salann isteach i mbabhla; gearr an tsaill ina ciúbanna thart ar 2 cm i méid, measc isteach sa phlúr gan í a chuimilt isteach; cuir isteach sú líomóide agus uisce chun taos sách righin a dhéanamh; cuir ar losaid phlúrtha go héadrom agus déan é a rolladh i stráice fada 30cm x 10cm; marcáil amach i dtrí chuid, fill suas an trian íochtarach agus fill síos an trian uachtarach thart air, ansin iompaigh an taos ar deis agus séalaigh na himill le crann fuinte; tosaigh ag rolladh trí bhrú séimh 3 nó 4 huaire thar lár an taosráin leathfhada, ansin rollaigh i stráice arís é agus fill é ceithre huaire eile; fuaraigh é sa chuisneoir ar feadh 30 nóiméad sula n-úsáidtear é; rollaigh é agus múnlaigh é don mhias atá á déanamh agat; taisrigh an stán bácála; bácáil in oigheann te, laghdaigh tar éis 10 nóiméad; srl.
Bunphrionsabail *úsáid plúr láidir le hardghlútan; úsáid sú líomóide chun cabhrú leis an glútan a bhogadh; déantar an* ***t-aer*** *a cheansú le linn criathraithe, rolladh agus filleadh, scaoiltear é le linn téite agus is é is cúis le héirí an taosráin; iompaíonn uisce san im go* ***gal*** *agus cuireann sé bolgáin mhóra gaile ar fáil a bhrúnn na sraitheanna taosráin óna chéile; bácáil in* ***oigheann te****; déanann an teas geilitíniú ar an stáirse; iompaíonn an stáirse go deistrin agus déantar crústa ar an taosrán; srl.*
Taosrán choux: Modh agus Bunphrionsabail
Criathraigh plúr ar phláta nó ar scragall cistine; cuir uisce agus saill sa sáspan, téamh go réidh go mbíonn an tsaill leáite agus tóg go bruith é; bain den teas é agus cuir an plúr isteach sa leacht te ag an am céanna; buail go mion go mbíonn an meascán mín agus go dtagann cruth liathróide air; lig dó fuaradh; buail isteach na huibheacha, bordspúnóg as a chéile, buail go maith i ndiaidh gach bordspúnóg go dtí go mbeidh an meascán tiubh agus snasta; cuir isteach go leor uibheacha chun leanúnachas maisithe a bhaint amach; cuir isteach i mála réóin agus lig dó seasamh; píobaigh nó cuir i gcruth le spúnóg ar thráidire bácála fliuchta; bácáil ag 220^0C; gearr chun gal a ligint amach, fuaraigh ar thráidire sreinge; srl.
Bunphrionsabail
Criathrú ***aeir****, déantar bolgáin bheaga as a ndéantar bolgáin mhóra as aer a bhualadh, nuair a théitear é leathnaíonn agus éiríonn an meascán; ligeann an glútan sa phlúr láidir don taos éirí agus treisíonn sé an taos; déanann sú líomóide an glútan a bhogadh agus tugann sé níos mó leaisteachais; cuirtear isteach plúr go tapa sa leacht te a ionsúnn an plúr go tapa agus a dhéanann an meascán tiubh trí geilitíniú; bácáil in* ***oigheann te,*** *athraíonn an stáirse sa phlúr go deistriní agus is cúis le donnadh é; cruthaíonn an* ***ghal*** *ón im téite agus ón uisce bolgáin ghaile agus is cúis iad le héirí an mheascáin sa teas; téachtann an phróitéin sna huibheacha chun an meascán a tháthú;*
Mias roghnaithe – taighde déanta ar mhias mhilis nó neamhmhilis a rinneadh as puth - thaosrán garbh **nó** taosrán choux
Mias - 1 @ 4 mharc (glactar le mias mhilis nó neamhmhilis anseo) (grádaithe 4:2:0)

Measúnúchán (a) le cur i bhfeidhm na méise taosráin roghnaithe (**b)** na buntáistí agus / nó na míbhuntáistí a bhaineann leis an gcineál seo taosráin a dhéanamh.

Tasc 4

Tá táirgí ceardaí tar éis fás go tapa ina sainmhargadh in earnáil fhiontar an bhia mar thoradh ar thomhaltóirí géarchúiseacha ag lorg táirgí ar ardchaighdeán.
Déan taighde ar na cineálacha brioscaí (cookies) a bhfuil tóir ag tomhaltóirí orthu faoi láthair.

Déan fiosrú ar dhá mhodh maidir le brioscaí a dhéanamh sa bhaile.

Mínigh na bunphrionsabail atá i gceist i ngach cás.

Ullmhaigh agus bácáil cineál amháin briosca ag baint úsáid as ceann amháin de na modhanna a d'fhiosraigh tú.

Déan cur síos ar an bpacáistiú a mholfá don táirge agus cuir san áireamh an táirge a choinneáil sláinteach agus é a chur i láthair ar bhealach tarraingteach.

Déan an tasc a mheasúnú i dtaca **(a)** lena chur i bhfeidhm **(b)** cé chomh praiticiúil agus atá sé brioscaí a dhéanamh sa bhaile agus **(c)** leis an gcostas i gcomparáid le táirge tráchtála den chineál céanna. 2022

Príomhriachtanais an taisc:

- *déan taighde ar na cineálacha brioscaí (cookies) a bhfuil tóir ag tomhaltóirí orthu faoi láthair.*
- *déan fiosrú ar dhá mhodh maidir le brioscaí a dhéanamh sa bhaile.*
- *na bunphrionsabail atá i gceist i ngach cás.*
- *an pacáistiú a mholtar don táirge.*

Fiosrúchán

Cineálacha brioscaí (cookies) a bhfuil tóir orthu faoi láthair:
brandaí éagsúla; cineálacha éagsúla; éagsúlachtaí ar na bunchineálacha; brioscaí le comhábhair neamhghnácha agus le meascáin shuimiúla comhábhar srl.

Modhanna agus bunphrionsabail - brioscaí déanta sa bhaile
Cuimilt isteach: *saill gearrtha ina píosaí beaga agus cuimilte isteach sa phlúr; meascán ardaithe thar an mbabhla chun cuidiú leis an* ***aer*** *a ionchorprú; is cóir go mbeadh cuma bruscar aráin mín ar an meascán; úsáidtear piteánphlúr chun uigeacht bhriosc a dhéanamh; fuintear an meascán go mbíonn sé séimh; rollta go tanaí agus bácáilte go tapa le bheith criospa agus briosc; téachtann teas an oighinn an glútan/meascán; scaoiltear* ***an t-aer*** *leis an* ***téamh****; caramalaíonn an siúcra leis an téamh; meascann an phróitéin agus na siúcraí chun an briosca a dhonnadh trí imoibriú maillard; srl.*
Ag uachtarú: *buailtear/uachtaraítear saill agus siúcra le chéile go mbíonn an meascán ar dhath éadrom, le huigeacht bholgach, toirt mhéadaithe agus siúcra tuaslagtha; bíonn na bolgáin bheaga* ***aeir*** *a tháirgtear cobhsaithe leis an siúcra; tugtar níos mó aeir isteach trí na huibheacha a bhualadh isteach sa mheascán de saill agus siúcra; cuirtear isteach uibheacha ar luas íseal chun gruthú a sheachaint; cuirtear plúr criathraithe isteach chun tuilleadh aeir a thabhairt dó; ardaíonn an meascán nuair a scaoiltear na bolgáin aeir as* ***teas*** *an oighinn, tagann an ghal ó na comhábhair leachtacha agus ó* CO_2 *de bharr úsáid oibreán ardaithe; teas an oighinn a théachtann an meascán; ligeann an taise don phlúr hiodráitiú agus pléascann na gráinní stáirse nuair a théitear iad agus ionsúnn siad an taise chun geilitíniú; coimeádann an stáirse cócaráilte na brioscaí le chéile ; téachtann teas an oighinn an glútan/meascán srl.*
Aonphíosa: *buailtear na comhábhair ar fad le chéile; bain úsáid as saill bhog chun* ***aer*** *a ionchorprú go héasca; le linn bhácála imoibríonn an t-oibreán ardaithe leis an leacht ón ubh chun* CO_2 *agus gal a tháirgeadh agus ardaíonn na brioscaí dá bharr; téachtann teas an oighinn an meascán/glútan; srl.*
Bualadh: *buailtear na huibheacha agus siúcra le chéile: déantar* ***aer*** *a ionchorprú sa mheascán; filltear plúr isteach go cúramach; scoiltear an gás ó* ***theas*** *an oighinn, ardaíonn an meascán téachta; téachtann teas an oighinn an meascán/glútan; srl.*
Leá*: téitear saill, siúcra agus leacht (triacla, mil) go réidh; fuaraithe agus curtha leis na comhábhair tirim (plúr, oibreán ardaithe); buailte le chéile leis an ubh; púdar bácála/sóid aráin curtha leis, nuair a thaisítear iad táirgtear* CO_2 *ar chúis é le hardú an mheascáin nuair a théitear é; téachtann* ***teas*** *an oighinn an meascán/glútan; bíonn siúcra agus próitéin téite agus donn mar gheall ar an imoibriú maillard; srl.*
Pacáistiú oiriúnach: *boscaí maisiúla; stáin aerdhíonacha; prócaí gloine; málaí bronntanais; coimeádáin phlaisteacha; fillteog pholaitéin; lipéid mhaisiúla nó féinghreamaitheach; srl.*
mura ndéantar aon phacáistiú a fhiosrú – 3 mharc
Miasa roghnaithe – *ainmnigh briosca – modh fiosruithe sa taighde* **(grádaithe 4:2:0)**
Measúnúchán (a) le cur i bhfeidhm na mbrioscaí roghnaithe (**b)** Infheidhmitheacht a bhaineann le brioscaí baile – *ceisteanna acmhainne .i. am, scileanna, trealamh, pacáistiú, stóráil* **(c)** comparáid idir costas an táirge bhaile agus táirge tráchtála den saghas céanna; srl.

Réimse Cleachtais E: Anailís Chomparáideach agus Anailís Chéadfach san áireamh.

Tasc 5

> *Is é atá i gceist leis an gCáin ar Dheochanna Siúcra Milsithe ná beartas le tomhaltóirí a spreagadh chun deochanna níos sláintiúla a roghnú agus ag an am céanna an tionscal a spreagadh leis an méid siúcra sa bhreis atá curtha isteach a laghdú.*
>
> Déan taighde ar raon na ndeochanna lena mbaineann an *Cháin ar Dheochanna Siúcra Milsithe*.
> Déan taighde ar dheochanna boga a bhfuil rogha le gnáth-leibhéal siúcra iontu **agus** le leibhéal íseal siúcra/gan aon siúcra iontu. Luaigh an méid siúcra i ngach ceann de na roghanna de dheochanna boga.
> Roghnaigh deoch bog tráchtála ina bhfuil gnáthrogha agus rogha nach bhfuil mórán siúcra/ gan aon siúcra i gceist.
> Déan tástáil Dó-Trí chun a fháil amach an féidir le tástálaithe an dá tháirge a aithint ó chéile. Cuir i láthair na torthaí a fuair tú ón tástáil.
> Déan an tasc a mheasúnú i dtaca **(a)** lena chur i bhfeidhm agus **(b)** le na torthaí a fuarthas ar an tástáil. 2022

Príomhriachtanais an taisc:

- déan taighde ar raon na ndeochanna lena mbaineann an ***Cháin ar Dheochanna Siúcra Milsithe*.** (gnáth-leibhéal siúcra iontu **agus** le leibhéal íseal siúcra/gan aon siúcra iontu)
- **Tástáil Dó-Trí**- cur síos, aidhm agus na torthaí a d'fhéadfadh a bheith ann
  - coinníollacha le smachtú le linn tástála -ní mór dóibh a bheith anailísithe agus bainteach leis an triail
- roghnaigh deoch bog tráchtála **amháin** de do rogha féin

Fiosrúchán **(24 marc)**
déan taighde/fiosrúchán ar dheochanna cuí don tasc .i. deochanna boga a bhfuil rogha le gnáth-leibhéal siúcra iontu **agus** le leibhéal íseal siúcra/gan aon siúcra iontu. (méid siúcra i ngach rogha)

Baineann an cháin le deochanna a bhfuil siúcra iontu agus a bhfuil méid iomlán siúcra de 5 ghram nó níos mó sa 100 ml .i. uiscí faoi bhlaistiú; deochanna carbónáitithe; deochanna fuinnimh agus spóirt; deochanna súbhunaithe; deochanna a bhfuil saill bhainne iontu le níos lú ná 119mg cailciam in aghaidh 100 ml; soighe, gránach, deochanna síolbhunaithe nó cnóbhunaithe le níos lú ná 119mg cailciam sa 100ml; deochanna neamh-mheisciúla; srl.

- **Tástáil Dó-Trí**

Cur síos: *tugtar trí shampla don tástálaí; dhá shampla códaithe agus ceann amháin a ainmnítear mar thagairt; iarrtar ar an tástálaí an sampla atá éagsúil ón tagairt a ainmniú; srl.*
Aidhm na tástála: *aimsiú an bhfuil difríochtaí inbhraite sa bhlas idir an gnáth deoch bog agus an leibhéal íseal siúcra / gan aon siúcra comhroghnach; srl.*

Toradh: *socraítear ar líon na dtástálaithe ar féidir leo sampla a ainmniú atá éagsúil ón smacht / tagairt; cé mhéid tástálaithe ar féidir leo éagsúlacht a aimsiú idir an dá leagan den deoch bog roghnaithe .i. gnáth deoch agus* gnáth-leibhéal siúcra agus leibhéal íseal siúcra/gan aon siúcra; srl.

Na coinníollacha le smachtú le linn tástála a ainmniú
Coinníollacha sainiúil don tasc m.sh. méid, cuma agus dath na gcoimeádán a úsáideadh don tástáil; teocht na samplaí; cainníochtaí céanna i ngach sampla; códú na samplaí; ordú randamach an láithrithe; amú; áit a dtarlaíonn an tástáil; ceisteanna cothaithe. srl.

Mias / táirge roghnaithe agus critéir rogha
Táirgí roghnaithe – *deoch bog roghnaithe le gnáth leibhéal siúcra agus leibhéal íseal siúcra / gan aon siúcra*

(2 tháirge @ 2 mharc) (grádaithe 2:1:0) 4 mharc

Foinsí Eolais: 2 @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0) 4 mharc

Ullmhúchán agus Pleanáil

- **Acmhainní = (2 mharc) (grádaithe 2:1:0)**

8 marc

- **Príomhthrealamh a theastaíonn chun an tasc a dhéanamh** (**6 mharc) (grádaithe 6:5:4:3:2:1:0)**

Tástáil Dó – Trí: Bunaithe ar 6 thástálaí: 6 thráidire le cóid *R □ ◊; 6 ghloine uisce; 18 coimeádáin chódaithe ; 12 sampla de ghnáth deoch bog ; 6 shampla de dheoch bog* le leibhéal íseal siúcra/gan aon siúcra; *6 scórchárta; 1 bhileog thaifid ; 6 pheann; srl.*

Cur i bhFeidhm 16 marc

An modh oibre a leantar agus an ghné seo den tasc á déanamh:
Is cóir seicheamh iomlán den chur i bhfeidhm a thabhairt agus is cóir torthaí a chur I láthair don tástáil

Tástáil Dó-Trí: (bunaithe ar 6 thástálaí) *sraith de 6 thráidire uimhrithe 1 – 6; códaithe mar an gcéanna R, □ ◊ ; doirt samplaí den táirge i gcupáin pháipéir;* ***R= deoch iomlán siúcra x 6 A= deoch iomlán siúcra x 6 B= deoch le siúcra íseal x 6****; lipéadaigh scórchártaí 1- 6 agus bileog thaifid ; eagraigh 6 thráidire agus úsáid á baint as ordú láithrithe cothroime; déan an tástáil Dó-Trí; bailigh scórchártaí; aistrigh torthaí go dtí an bhileog thaifid; taispeáin na cóid; cuir na torthaí i láthair agus measúnaigh iad; glan suas agus nigh na gréithe srl.*
Deoch le gnáth leibhéal siúcra a bheidh ina thagairt R/smacht; códú ar gach tráidire le bheith mar an gcéanna m.sh. siombailí R □ ◊; na deochanna a bheidh éagsúil ar gach tráidire -- an t-ordú láithrithe thíos sna deochanna in □ agus ◊ a athróidh;

Tráidire	AAB
1	R □ ◊

Tráidire	ABA
2	R □ ◊

Tráidire	AAB
3	R □ ◊

Tráidire	ABA
4	R □ ◊

Tráidire	AAB
5	R □ ◊

Tráidire	ABA
6	R □ ◊

3 chupán páipéir ar gach tráidire; cupán páipéir amháin lipéadaithe le siombail R; cupán páipéir amháin le siombail □; cupán páipéir amháin le siombail l ◊;iarrtar ar thástálaithe tosú ón gclé agus sampla R a bhlaiseadh le 2 shampla códaithe ina dhiaidh san ord a tugadh; is cóir dóibh ciorcal a chur ar an sampla atá éagsúil ó R; bailíonn an taifeadóir na scórchártaí agus aistrítear na torthaí don bhileog taifeadta ullmhaithe; nuair a thaifeadtar torthaí cuirtear ciorcal thar an litir a fhreagraíonn don siombail roghnaithe ar gach scórchárta agus cuirtear tic sa cholún cuí; déantar na freagraí cearta a chomhaireamh, taispeántar na cóid ; cuirtear torthaí i láthair- ar bharrachairt nó ar phíchairt; torthaí measúnaithe srl; Taispeánann an bhileog taifeadta gur deoch le gnáth leibhéal siúcra = Deoch A, gur deoch le leibhéal íseal siúcra = Deoch B agus gur leanadh an t-ord do gach tráidire a taispeánadh thuas freisin.

- **Príomhthosca le toradh an tástála a dheimhniú (2 @ 4 mharc an ceann) (grádaithe 4:2:0)8 marc**

Caithfidh príomhthosca tagairt don tástáil a rinneadh agus féadann coinníollacha ***smachta*** *le linn tástála a chur san áireamh; códú; méideanna céanna agus dóthanacha; gloine uisce/ nó craicear tirim ann d'fhonn an carball a ghlanadh; tábhacht ciúnais le linn tástála; ordú láithrithe randamach; cóid neamhchlaonta; eagrú á dhéanamh ag daoine éagsúla; tástálaithe as láthair agus eagrú ar siúl; srl.*

- **Sábháilteacht agus Sláinteachas**

Sábháilteacht: 1 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0) Sláinteachas : 1 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0) **4 mharc**

***Sábháilteacht**: tástálaithe le hailléirgí – deochanna boga le breiseáin / uimhreacha e; diaibéitigh; srl. Cleachtas maith **Sláinteachais** maidir le: láthair tástála/ullmhúcháin; láimhseáil samplaí; cupáin aon uaire; srl.*

Measúnúchán (3 phointe @ 4 mharc) (grádaithe 4:3:2:0) 12 marc

- **Cur i bhFeidhm**

Déan measúnú ar chur i bhfeidhm na tástála le tagairt do na príomhthosca d'fhonn a rath a chinntiú; fadhbanna a tharla agus réitigh a moladh; srl.

- **Sainriachtanais an taisc**

Is cóir torthaí a mheasúnú agus conclúidí a tharraing; glac le hanailís na bhfachtóirí a d'fhéadfadh cur leis na torthaí tástála a bhfuarthas .i. cén fáth go bhféadfadh / nach bhféadfadh tástálaithe an sampla a bhí éagsúil a aithint; srl.

Aguisín 1 Treoracha Ginearálta do scrúdaitheoirí maidir le bronnadh marcanna

1. Riachtanais an scrúdaithe: Tá sé de cheangal ar iarrthóirí taifead ar aon ***ceithre*** thasc a chur i gcrích agus a chur i láthair lena scrúdú. **2 thasc i gcomhair 2022 de bharr ceartuithe.**

2. Caithfidh gníomhaíochtaí praiticiúla éagsúla a bheith i ngach tasc sa Staidéar Bia. ***Má dhéanann iarrthóir gníomhaíocht phraiticiúil in athuair don dara tasc***, marcálfaidh an scrúdaitheoir an ghníomhaíocht phraiticiúil athdhéanta mar a chuirtear i láthair í agus dícheadóidh sé/sí na marcanna a bhronntar as an ngníomhaíocht phraiticiúil athdhéanta is ísle marc.

3. ***Má chríochnaíonn iarrthóir an fiosrúchán agus/nó an t-ullmhúchán agus an phleanáil agus/nó gnéithe an mheasúnaithe de thasc ach mura gcríochnaíonn sé/sí an cur i bhfeidhm,*** marcálfaidh an scrúdaitheoir na gnéithe críochnaithe den tasc mar a chuirtear i láthair iad. Dícheadófar na marcanna as ***measúnú an chur i bhfeidhm***, áfach, áit a dtugtar faoi sin. Maidir leis na Tascanna 3, 4 agus 5, dícheadófar ***measúnú ar shainriachtanais*** freisin.

4. ***Má chríochnaíonn iarrthóir an t-ullmhúchán agus an phleanáil agus/nó an cur i bhfeidhm agus/nó gnéithe an mheasúnaithe de thasc ach mura gcríochnaíonn sé/sí an fiosrúchán***, marcálfaidh an scrúdaitheoir na gnéithe críochnaithe den tasc mar a chuirtear i láthair iad. Dícheadófar marcanna as ***measúnú ar shainriachtanais an taisc***, áfach, áit a dtugtar faoi sin.

5. ***Mura sainítear an mhias/táirge a ullmhaíodh san fhiosrúchán***, ach má chomhlíonann sé riachtanais an taisc, bain an marc ábhartha a bhronntar (-1/-2/-4) faoi bhéilí/miasa/táirgí san fhiosrúchán.

6. Mura léiríonn an mhias roghnaithe ach ***beagán scileanna próiseála*** – marcáil *pro-rata*.

7. ***Mura bhfuil an mhias roghnaithe ag teacht go hiomlán*** leis na riachtanais, e.g.
    - mias ***gan chócaráil*** roghnaithe nuair a sonraíodh mias chócaráilte - Tasc 1,2,3,4
    - mias ***nach bhfuil oiriúnach do riachtanais an taisc*** – *Tasc 1 agus 2*
    - ***an modh a fiosraíodh gan a bheith in úsáid agus an mhias roghnaithe á déanamh*** – *Tasc 3 agus 4*
    - mias roghnaithe ina mbaintear ***ró-úsáid as bianna áise***

    Bain 8 marc ón marc iomlán a bronnadh as an tasc agus cuir isteach míniúchán mar a léirítear thuas.

8. ***Mias nach gcomhlíonann riachtanais an taisc,*** e.g. milseog a ullmhaíodh in áit príomhchúrsa; ní bhronnfar marc ar bith.

    N.B. *Caithfidh scrúdaitheoirí dul i gcomhairle le scrúdaitheoirí comhairleacha agus suíomh ar leith á chur i bhfeidhm acu.*